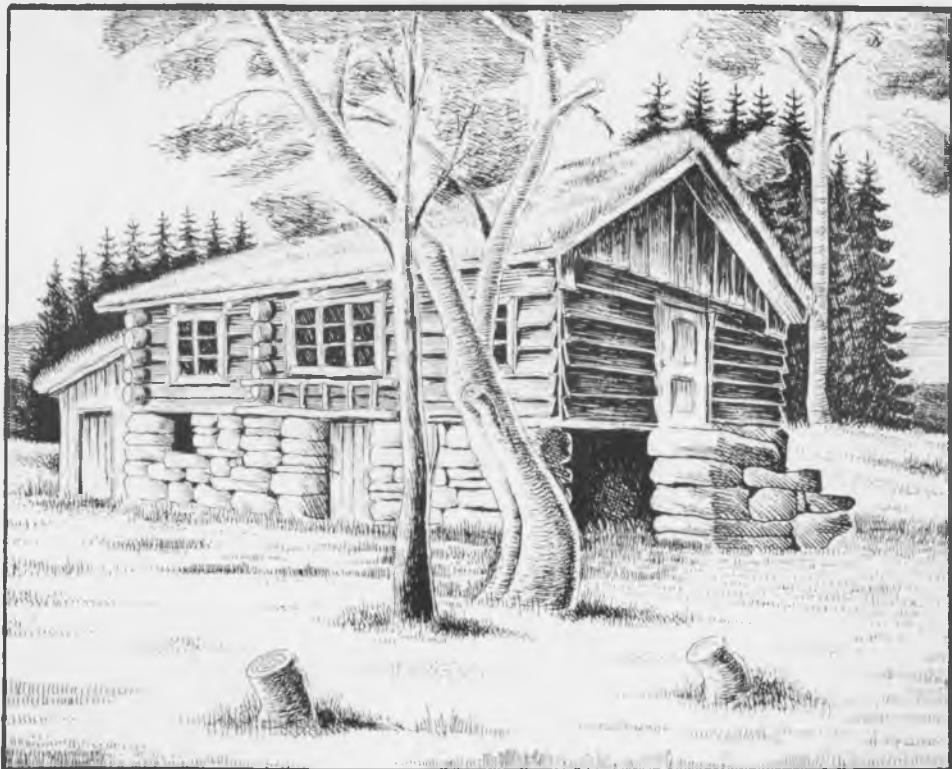

ÅRSSKRIFT 1980

SKODJE SOGELAG

Husmannstove på Kvennabakken, Fylling.

Styret i Skodje Sogelag 1981.

Uhlens Transport A.s

GODSBILRUTER

Ålesund — Oslo

Ålesund — Bergen

Ålesund — Trondheim

Ellers:

KJØLEVOGNER — SEMITRAILER
for transport i inn- og utland

Telefon 25 295 Ålesund

ÅRSSKRIFT for Skodje Sogelag 1980

7. årgong

Skodje Sogelag hev dette år tekje med i Årsskriftet ymse hendingar i tida etter 1980, av kulturell og historisk art. Dertil tekje med noko av folketilflytting og om utvandring, og om dei store skiftande forhold i pengeverdien i tida 1872—1930.

Eit stykke er fortsettelse av omtale av Husmannsfolk i Årsskriftet for 1977. So hev vi skrive noko om bryllup og gullbryllup.

Ein omtale av Solnør - skrive av lensmann H. Daae Qvale - avskrevet av Amund Midtlid, Skodje.

Vi hev og med ein omtale av lærar og klokkar Gunnar Valde, Skodje. Og eit stykke om lærar Knut Ytreberg, som var lærar i Skodje i 36 år. Dette er skrevet av K. N. Ytreberg sin sone-son, Nils Jarle Ytreberg. Ein omtale av lærar Severin Ytreberg, er skreven av Olger Stenseth. Rolf Øvstegård hev ein artikkel om Brudsalsvatnet.

Skodje Sogelag vil takke alle som hev gjeve oss stønad til dette.

Spesiell takk til Skodje kommune, til Borgund Sparebank, til Skodje og Vatne Sparebank. Og takk til alle private gjevarar og dei som hev tekje annonsar. Vi takkar og dei som hev vist velvilje og vore med å gje ve stoff til dette Årsskrift.

Elias Fylling,
(form.)

Amund Midtlid,

Ludvik Beite,

Louis Giske,

Olav S. Svorte.

Utgjevar: Skodje Sogelag,

Red. Elias Fylling

Innhald:

	Side
Tekst til omslagsbiletet	3
Om lærar og klokkar Gunnar Valde	5
Hundreårsminne Skodje Herradsstyre	8
—«— 17-maifest, Skodje	9
—«— « « Skodje Skyttarlag	10
Utnevning av Lars Kristensen til lensmann i Skodje	11
Skodje eige tinglag	12
Om utvandrarar til America og Natal - S. Africa	14
Fyrste gong det kom kveitemjøl til Skodje	21
Før i tida og no	21
Skeihald	22
Tronge tider	23
Fortsettelse av før skreve om Husmannsfolk i Årsskrift 1977	25
Om gravferd i eldre tid	26
Ein bispevisitas	27
Om eldstader kring 100 års skiftet	28
Hendingar kring 1884	30
Friing	31
Om bryllup — Gullbryllup	32
Kolvsigling ved Flisneset	36
Om Solnør	38
Om Knut Ytreberg	61
Om Severin Ytreberg	66
Om Brudalsvatnet	69
Om skuledirektør Lars Beite, født i Skodje og tildelt 1981 Kongens Gull	74

Tekst til omslagsbiletet «Kvennabakkstova», teikna av Harald Fylling, Fyllingsbygd, Skodje.

Denne stova er truleg den eldste stova i Skodje som no er tak på. So langt ein no kan finne ut, er denne stova vore bygt i grenda Mørkeset i Skodje i slutten av 1600 talet. Med visse veit vi, at år 1824 kom Willeik Knutsen, f. 1794, frå Mørkeset, og sette bu i Kassnes, på ein liten jordflekk på aas-ryggen. Han hadde då denne gamle røykstova med seg, og kona si, Berte Knutsdotter Valde, f. 1801. Dei hadde 2 tvillingar med og. Stova sette han opp, og dertil bygde han steinfjøs. Dei fekk 4 born i Kasneset, men kone døyde år 1853. Willeik gifte seg 2. gong same år, men døde neste år. Stova vart seld av fattigvesnet til Johannes Johnsen Fylling. Johannes bygde seg fjøs av stein.

År 1871 døyde Johannes, og enkja Inger selde stova til Johan Daniel f. 1863, mot å få kår- husevist og «melk av ei halv ku», og ein liten åkerlapp. - Inger levde berre nokre år. -

Neste eigar av denne stova vart Johan Daniel Sivertsen Fylling, gift 1885 med Karn Berntsdafter Stavdal. Dei fekk 2 døtre - Emma døde 17 år gamal, og Berntine, f. 1896, vokс opp og vart ei mykje dyktig jente, prøvde å drive pladsen, og stelte omsorgsfuldt for sine foreldre med dei levde. Ho sleit hardt. Faren døyde 1929, og mora 1935.

Berntine fekk avtale med grunn-eigaren at stova skulle få stå med Berntine levde. Ho sökte seg plads på Skodje Aldersheim og er der no. Kvennebakkstova stend enno — 1981. —

Berntine Fylling.

Byggingar av fiskebåtar,
trålarar, ferger,
laste og tankskip
opp til 6000 ton. d.w.

Reprasjoner og ombyggingar

6280 Syvikgrend
Telefon 071/12 300
Telex 42319

Lærar Gunnar J. Valde, Skodje var ein kulturbærar

Gunnar Valde,
lærar og klokkar

Mellom dei mange kloke og velutdana personer som er født i Skodje i det 18-de århundre, og som hev havt sit arbeid i Skodje, kjem Gunnar Valde høgt på rangstigen. Han var tolmodig, godlynd, og skynsam, og høvde soleis sers godt til lærar i folkeskulen for alle klasser, men og som rettleiar og førar i ungdomsarbeid og songlag. Vi er mange i Skodje som no ser attende i stor takksemd til den tid Valde var vor lærar i folkeskulen, og seinare leiar i Engeset og Fylling ungdomslag, og vor dirigent i Engeset og Fylling blandakor. Vi er no og takksame for dei verdiar han evna å sende med oss unge - «som niste» på vår

«framtidens veg», og den veg var ofte farefull og vanskeleg. Eit bodord han serleg la oss på minne var: «Hædre din far og din mor, og det skal gå dykk vel!»

Gunnar J. Valde var født 18. januar 1881 på Valde i Skodje.

Naar det no er 100 år sidan Gunnar Valde vart fødd, vil vi no gjerne få friske oppatt dei mange gode minner frå folkeskulen, og tida i ungdomslagsarbeid og songlag.

Når Valde var ferdig med folkeskulen, gjekk han Amtskulen på Sjøholt. So ettårig realskule i Ålesund. Derfrå til lærarskulen i Volda. Ferdig med lærarskulen vart han 1903 tilsett som lærar i Skodje, med krinsane Engesetdal og Fylling som arbeidsplassar.

År 1905 gifte Valde seg med Ragna H. Vartdal, og dei leigde seg hus på Engeset og budde der.

I tillegg til skullearbeidet var Valde mykje interessert i song, og han fekk skipa eit blandakor frå begge krinsar, og dei song svert bra, og var med på mange songarstevner.

So tok han del i det frilynde ungdomsarbeidet og var ei tid med som formann i Engeset og Fyllings ungdomslag. Han kom og med i styret for

Engeset og Fylling blandakor m/Gunnar Valde som dirigent.

Sunnmøre Frilynde Ungdomssamlag, og frå 1917—1920 var han Samlagsformann.

I denne tid var det skipa ei avholdsørslse som vart kalla Sverreordenen. Denne var knytt til ungdomslaga, og arbeidde godt. I året 1910 var det på Sunnmøre 18 slike lag, med omlag 500 medlemar. Og det er grunn til å tru, at dette arbeid - i dei dagar - var mykje verdfullt for framtidia.

I den tid G. Valde var med i styret for Sunnmøre Frilynde Ungdomsslag ivra han mykje for ein husmorskule for Nordre Sunnmøre.. Den kom, og starten var på Lyngvin.

Når han var formann i Engeset og Fyllings ungdomslag fekk han forma ei pen og pyntelag ramme for laget si verksemnd. Han tok skogsaka og med, og fekk skipa eit partslag med 80 partar, og dette partslaget kjøpte 60 mål plantemark. Ungdomslaget tok på seg rydding og tilplanting, og vart for det eigar av ein fjerdepart.

I 1910 vart det kjøpt orgel til Skodje kyrkje, og den dåverande klokkar - Johan Slyngstad - vart sjølvsagt organist. Gunnar Valde måtte då take over som klokkar i Skodje. Med dei lange avstandar mellom bustad og arbeidsplads vart det slitsomt i lengda. Dagar og kveldar måtte nyttast ut - helg og yrkje. Det var ikkje bilar då, og sykkel var berre til nytte med vegane var fri for snø.

I 1913 fekk Gunnar Valde overtaka ein slektsgard - Røane, Skodje, og då flytta Gunnar Valde med huslyden dit, og bygde seg der ein triveleg heim, saman med kona og 9 born.

Gunnar Valde var heldig at kona, Ragna H. Valde, hadde same interesse som han sjølv. Ho hadde utdanning i husmoryrke og handgjerning, og held fleire kurs i desse fag.

Etter at Gunnar Valde og husly flytte til Skodje, vart det for tungvint for han å fortsette som dirigent for Engeset og Fylling blanda-kor. Det var ikkje lett å slutte. Men han fekk skipa eit lite damekor på Fylling, som han leida nokre år. Og han var glad for det. Det var berre halve vegen frå Skodje til Fylling, mot til Engeset.

Gunnar Valde var og nytta i fleire kommunale verv, han var i Skodje forsorgstyre fra 1912—1919, og form i Skodje komm. kraftlag frå 1923 —1928. Og alt han var med i var ære verdt.

Gunnar Valde døyde i 1928.

Elias Fylling.

EIT HUNDREÅRSMINNE

Det er vel ikkje rart at ein i disse tider, når ein dagstøtt over masse-media vert mint om krig, og rykter om krig ute i den vide verda, at ein då vender tankane og minna eit hundre år og les eit referat frå Skodje herredstyre av 11. september 1880:

«Skodje Herredsstyrelse har i møde den 11. september som Sag No. 15:

Skrivelse fra Ole V. Sorthe, hvor i han opfordrer Herredsstyrelsen at tilkjendegive sin Kjærlighet til Fædrelandsfriheten ved at sende en varm takk over Dovrefjeld ned til den store Forkjemper og Stridshelt, Her Stortingspresident J. Sverdrup, for hans altid urokkelige Troskap mot Fædrelandet og Grunnloven.

J. Slyngstad, M. Glomset fremsatte etter lengere Deklarasjon Forslag om, at Sagen udsettes.

A. Langset og A. Skaue forlangte at Sagen behandledes straks og ønskede at en Takkeadresse overensstemmende med Ole Sorthes Forslag bliver at tiltræde.

A. Langsets forslag bifaltes mod 5 stemmer, nemlig: J. Slyngstad, M. Glomset, Ole Haahjemsvik, Lars Ærtesvaag og B. Hofseth.

En Pluralitet av Skodje Herredsstyrelse, bestaaende av A. Langset, A. Skaue, Ole Skaar, P. Ekroll, Sølfest Leite, lars Langnes og Nils Vatne uttaler sin tilslutning og Takk til Her Stortingspresident J. Sverdrup og meningsfeller, - blandt hvilke vi har den Ære at tælle vore Amtsrepresentanter, - for Deres Troskap mot Fædrelandet og Grunnloven og navnlig for deres Andel i beslutningen av 9. Juni d.aa.».

Adresser til Stortingspresident J. Sverdrup.

Den 17.de mai 1881 avholdtes paa Skodje, i Skodje sogn et samtalemøte, i hvilket ca. 60 Mand deltok og enstemmigt besluttedes følgende Adresse Dem tilstillet:

Forsamlingen føler Trang til at bringe Dem hr. Sverdrup og Stortings-majoriteten sin Ærbødige Hilsen!

Først modtage De, hr. Sverdrup, Forsamlingens dypeste Takk for at det De har gjort for at fremme Fædrelandets Gavn, Hæder og Ære i Alminnelighed og i Særdeleshed for den Kamp De udkjempede, for at hævde vort Folks grunnlovsmessige Selstændighet den 9. juni 1880.

Maatte De ved Guds Bistand endnu længe gives helbred og Kraft til at være den varme Talsmann for Sandhed og rett!

Dernæst tør vi bede Dem overbringe og frembære til Stortingsmajoriteten med alle dens jæve Kraftige Mænd, Forsamlingens store Erkjendtlighed for den opofrende og for den fortsatte værdige og faste Holdning, den har indtaget og indtager i Kampen ligeoverfor Regjeringens reaktionære Bestræbelser.

Det Flertal av Thinget, som i Kraft av Grundloven av 17.de Mai og konsekvent i Ord og Handling gaar fram efter Grundlovsbeslutningen av 9. Juni 1880, har vor fulde Tillid.

Skodje 17. Mai 1881

Paa Forsamlingens Vegne:

Amund Skaue

John Fylling
sekretær

E.F.

Hilsen fra Skodje Skytтарlag

17. Mai 1883

Herr Stortingspresident Johan Sverdrup

I det Skodje Skytterlag med en større del av Skodje Sogns Indvaanere er samlede at festligholde med Takk til Gud og Fædrene denne dag, da den heldbringende Frihetssol randt opp over Norges Fjelde og Dale «med de tusinde Hjem», tør vi bede Dem herr President, modtage og fræmbære vor Takk til Stortingsmajoriteten, for Eders trofaste Arbeide for Bevarelsen av vor frie forfatning og Hevdelsen av de oss deri hjemlede Rettigheter.

Den allerhøiestes Bistand følge Eder i Kampen for Frihet, Rettferdighet og Sannhed. Han give Eder Kraft til at Fortsætte og bilegge Striden med de Midler, som Forfatningen av 17. Mai 1814 giver Eder ihende!

Ærbødigst 80 Deltagere

John Fylling
Skytterlagets formann

E.F.

2 m. d. del 448

Henv meddeles, at jeg D. D. har bestillet
Xeatonist Lars Christensen forthe til London
i Skodje Ringlag

Rimodals And 14 November 1885

et svar ikke

Sk. Virkeektorien i London

Øy 2/60

Høg inde d. D. D. har bestemt
at Skaue Tinglag skal bestå af:
Skeie Tinglag meddelig Lehmanns rike
medis hoved.

Romsdals-pub 25 Januar 1880

• Tverrkasse
P

Den fyrste kunngjering om Skaue Tinglag.

Skaue Tinglaget skal bestå af:
Skeie Tinglag.

Flug 20/80

Hjälper D. D. han hukat
ett Japans Polpon lit Linsenmed
+ romanesk flingby av Linsen-
med distrikts meddelar Anna.

Pomdalskull Jan 1880.

Frans Berg

Dr. Chirurgiskt
avdelning i Lidköping

Om innflytting til Skodje — og utvandring.

I den siste delen av 1700-åra og fyrste halvdelen av 1800-åra var det mange som flytta til Skodje for å finna seg ein jordflekk til å bygga og bu på. Det var helst slike som frå før var kjend med jordbruk og likte dette arbeidet.

Men det kom og handverkarar — så som murarar og bygningsmenn, smear, skreddrarar, skinnfellmakarar og skomakarar og målarar. Ei tid var det bra med arbeid for dei fleste. Men når borna til dei innflyttao dei som før var busette voks og vart arbeidsfør vart det ofte for lite arbeid. For dei fleste hadde mange born.

Dei mannfolk som kunne drive fiske prøvde det, og det gjekk bra med mange, men ikkje alle høvde det for. Mange ugifte kvinner fekk seg og plass i fisketida ute på øyane til bra løn med fiskearbeid i nausta. Men dei flinkaste vart ofta gift der ute, og godt gift.

Ein og annan rorskaren vart og gift til øyane på gard, for det var ikkje uvanleg at ei enkje - og det vart der noko av - måtte prøva og finna seg ein kar som kunne hjelpe henne med drifta av garden. Det gjekk ofte bra. Nokre menn fekk seg arbeid i fisketida på tranbrenneri. Men det var berre kort sesong. Ein og annan ung gut prøvde seg i utanriksfart med seglskuter, men det var få.

Ein Jakob Kristensen, Heggebakk, reiste til sjøs då han var 15 år. Det gjekk 16 år før dei høyrdé noko frå han. Ein Peder Haahjem var ein gong i Bergen og medan han gjekk langs med bryggene der, høyrdé han ein ropa etter seg. Då var det Jakob Kristensen Heggebakk som nett var kome til bergen, og då var det 16 år sidan han reiste. Han hadde gjort 3 turar til China på seglskuter, vart kapra av engelskmenn og sat arrestert i 5 år. No var det «ein glad gut» som var kome til Bergen.

Han kom litt seinare heimatt. Men sjøen måtte han drive og vart med ein fiskebåt frå Vegsund. Ein tur på Sunnmørskysten kom både båt og mannskap bort.

Tanken om utvandring til Syd-Africa vart borene fram av Kaptein Landmark, førar av misjonsskipet «Elieser» som hadde reist der forbi mange gonger, og vart «oppglødd» når han såg so mykje unyttta dyrkande land, i dei aller beste vekstvilkår.

Ein pastor Berg ved sjømannskirken i London vart kontakta og han fekk avtale i stand med Natal-regjeringens konsulent i London, at kvar familie skulle få fri reise frå London. 62 familier skulle få kvar 100 acres.

land til dyrking, og det skulle avsettes 2000 acres til fellesbeite. Betalinga var 9 pense pr. år i 10 år. Man alle måtte ha minst 50 pund i kontanter ved framkomst + legeattest, vandelsattest frå prest for sedelighet og edruelighet. Kvar familie kunne få lov å ta med ein eller to ugifte personar.

Ein komite på 3 personar av dei som ville reise vart skipa, og kjøpmann K. Martinsen var ein av dei. (K. Martinsen var frå Gudmundset, Skodje).

Sjømannsprest E. Berg vart med desse utvandrarane og hjelpte dei seinare og.

Utvandrarar til Natal. 1882.

I denne tid var det dårlege tider i Norge. Dei som hadde vanskar med å få seg arbeid som kunne trygge dei og eventuelle husdyr, reiste ut av landet. Dei fleste reiste til Amerika, og det var stor utvanding.

I tida 1880 til 1912 utvandra til Amerika - Canada frå Skodje 262 personar. Nokre av desse kom heim att til Skodje.

I tillegg til desse må rekna dei frå Skodje som utvandra til Natal i 1882. 14/7 innført i skipslisten for «*Lapland*» etter lodd nr. på den farm dei skulle få.

Lodd 13. Ole Haahjem, hustru Henrike, born: Edvard, Anna, Laura, Karl, Ole og Nora.

Desse var innført saman med dei:

Petrine Haahjem, Hans Haahjem, Nille Haahjem som var den eldste av alle emigrantar, 66 år. Ho var til stor hjelp i sjukdomstilfelle. Ho døde i 1901, 85 år gammal.

Ole Haahjem var skipsbyggjar. Saman med sine sønner bygde han i 1893 eit større farty, «*Normann*», 58 fot, breidde 14 fot og stakk 6-7 fot djupt og var på 34 tonn. Båten vart først bygt til fiske, men seinare til frakting av handelsvarer til Øst-Afrika.

Båten «Normann» som Ole Haahjem bygde saman med sine sønner.

**DEN 29. AUGUST 1882 FEKK DESSE UTVANDRARAR
GÅ I LAND I SYD-AFRICA:**

- Lod nr. 1. Rasmus Sandanger, hustru Helene.
I fylgje: Peter Knotten, hustru Maren, barn Anders.
- « « 2. Matias Holte, hustru Karen, barn Konrad.
I fylgje: Johan Myklebust, Ane Muren.
- « « 3. Isak Igесund, hustru Dorte, barn Anne.
I fylgje: Jakob og Olava Ribbestad.
- « « 4. Johan Nærø, hustru Karen, barn Anna og Dorthea.
I fylgje: Martin Amundsen, Ane Sande.
- « « 6. Ole Valdal, hustru Beate, barn Marie, Lina, Olav.
I fylgje: Regine Johnsen, Severin Løken.
- « « 7. Kristian F. Rødset, hustru Kristiane, barn Åge, Anna,
Elisabeth og Marie.
I fylgje: Peder Ertresvåg, Johannes Øie.
- « « 8. John Kipperberg, hustru Gurine.
I fylgje: Embleim, hustru Marit, barn Trine, Laurits.
- « « 9. Elling Pahr, hustru Ane, barn Olava, Kristine, Pernille,
Peder, Anna, Eilert, Ole.
I fylgje: Hansen.
- « « 10. John Lillebø, hustru Kanutte, barn Peder, Anna, Pernille,
Andreas.
I fylgje: Knut Myklebust, Jørgine Ensti.
- « « 11. K. O. Standal, hustru Johanne. K. E. Standal, hustru Oline.
- « « 12. K. Martinsen, hustru Elisabet, barn Margrete, Klara, Elise,
Martin.
I fylgje: Kaia Rogne, Gudve Rogne, E. Brudevik.
- « « 13. Ole Haahjem, hustru Henrikke, barn Edvard, Anna,
Laura, Karl, Ole, Nora.
I fylgje: Petrine Haahjem, Hans Haahjem, Nille Haahjem.
- « « 14. Ernil Berg, hustru Kornelia, barn Johan, Gusta, Marie,
Alfa, Magda, Harald.
I fylgje: Anna Brussgott, J. Melsæter.
- « « 15. C. D. Lund, hustru Marie, barn Sverre, Einar, Ragnhild,
Astrid. Bror: Frank Lund.
- « « 16. A. Andersen, hustru Gjertrud, barn Johanne, Helma,

Andreas, Karen.

I fylgje: Elias Rødset, Marie Jørgensen, Ingebrigt Jørgensen, Edvard Bye og Værnes.

- « 18. Peter Brune, son Ole.
I fylgje: Marie Moe, R. Nederhus.
- « 19. O. Vinjevoll, hustru Oline, barn Peder, Oluffa, Anna, Olaf, Josefine, Andreas.
I fylgje: Anders Stigen.
- « 20. F. Huft, hustru Kristine, barn Sofie, Inga.
I fylgje: Jørgen Vold, Gurine Frisvold.
- « 23. Martinus Giske, hustru Anna, barn Peter, Bernt, Berte.
I fylgje: Johan Pettersen, Nikoline Løndal.
- « 25. Gjert Kvalsvik, hustru Marie, barn Gustav.
I fylgje: J. Johannesen, Severine Paulsen.
- « 29. Nils Øie, hustru Maline, barn John, Guttorm, Kanutte, Ingeborg, Kornelia.
I fylgje: J. O. Brautaset, Karoline Haahjem.
- « 30. F. O. Dahl, hustru. Barn Anna, Gusta, Thea, Ludvik, Oluf, Kornelius.
I fylgje: Ingeborg Dyb, Vilhelm Andersen, Marie Dahle.
- « 31. A. Birkelund, hustru Martha, barn Lars og Sina.
- « 32. P. Haram, 6 barn.
I fylgje: Ane Vatne, Peder Dahlen.
- « 33. John Øie, hustru Karen.
og 34. I fylgje: Olai Vatne, Malene Eidset.
- « 35. Børgesen, hustru, barn Eivind.
I fylgje: Løndal og hustru Ragnhild, barn Marta, Devold og Dorteia.
- « 36. Petersen, J. Andersen.
- « 37. Knut Hageseth, hustru Johanne, barn Sofie, Ida.
I fylgje: Mor Maren, bror Anders, Anna Karlsen.
- « 41. F. Bødtker, hustru Ceselie, barn Frits, Paul, Rebekka, Marie.
I fylgje: L. Berntsen.
- « 43. P. Frandal, Haakan Hjelle, Elen Ekornes.

- « « 44. J. Kjønstad, barn Dina.
I fylgje: Ingeborg Valurn, Olaus Skjerve.
- « « 45. G. Kjønstad, hustru Elise.
I fylgje: Dagna og Ernil Holte, Zefanius Olsen Grimstad,
Karl Johan Meeg, Lina Petersen.
- « « 47. Hans Andreassen, Kristian Olev.
- « « 50. E. Bjørseth, hustru Anne, barn Anna, Peder, Olivia.
I alt landet 230 personer i Umzimkulu den 29. august 1882.
Denne rapport sto i «Natal Mercury» den 29. august 1882.

Knut og Elisabeth Martinsen.

Nokre jordhytter var tinga oppsett på nokre farmar, som dei kraup inn i fyrste natta — med mange tårer og vonbrot.

Dei hadde med noko tremateriale til kyrkje, men veggane til kyrkja var av tørka jord, laga som murstein, som kvinnene laga. Dei arbeidde på spreng, og på eit-årsdagen etter landinga, innvigde dei kyrkja, med stor høgtid. Dei trong kyrkja og til skulehus for borna som var med.

Innvigsledagen var alle festkledd - kvinnene hadde bunader - der var mange Sunnmørsbunader.

Men det vart mange uventa motgongar. T.døme kom Boarkrigen, den var bitter for mange — ikkje alle kom att, og so fyrste verdskrig — søner av desse utvandrarane vart mobilisert og sendt til fronten i Frankrike — og nokre kom ikkje att. —

Nille Håhjem, den eldste emigrant, 66 år gammel.

Etter 1882 vart det fleire som utvandra til Syd-Africa frå Sunnmøre, og fekk sin heimstad der. Etter 1945 kom nokre heim på vitjing til Norge. Dei hadde med helsingar frå norske misjonærer som då var nyleg utkomne.

Dei norske misjonærane har vore med å lyfta opp folket i Syd-Africa frå van-kunne til større hygge og glede, både for lekam og sjel.

E.F.

Ole Håhjem med familie.

Fyrste gongen det kom kveitemjøl til Skodjebygda

Ho Berte Skodjereite (Reite-Berte) og han Johan, mannen hennar, fortalte her om dagen mykje om korleis folk hadde det i gamle dagar.

Det var ikkje so mykje finmat då som no, og det var ikkje so lett hverken å få kjøpe eller selje noko, for dei måtte då fare heilt til Ålesund. Det var oftast omlag 8 dagar for dei store høgtidene at folket herifrå gjorde byturar, og ofte var det då 10-12 båtar som heldt lag på turen, både fram og attende.

På ein av desse turane var ho Berte opp til henne Lisabet, systser hans Aamund Skodje på Vilamplassen. Ho Lisabet var gift med ein handelsmann som heitte Bern, og det var med han folket herifrå handla for det meste. Ho Berte var dengongen 15 år, so det var i 1865. Oppe hjá henne Lisabet fekk ho Berte eit måltid graut, og denne grauten var so fin at ho kom til å spyrje kva slags mjøl den var kokt av. Ho Lisabet svara at det var av siktamjøl, ein ny sort mjøl som var komen i handelen. Ho Berte fekk også vite at der var siktamjøl å få kjøpt på buda hjá han Bern.

Av dette mjølet kjøpte ho Berte med seg heim 12 merker og ho betalte 2 skilling merka. Folket her på Skodje hadde aldri sett dette mjøl før, dei var van med berre grovt rugmjøl til å steike kaker av, so dei var ikkje sikker på korleis dei skulle bere seg åt med det fine mjølet. Men ho Berte ville no prøve sidan ho hadde kjøpt mjølet og fersk gjær hadde ho — dei hadde nyst bryggja til jul.

Kakene vart sett og dei gjekk godt, godt steikt vart dei og. Slike kaker hadde ingen her hverken sett eller smakt før.

Dette var fyrste gongen det kom siktamjøl til Skodje.

Nedskrevet av G. Skodje.

FØR I TIDA, OG NO.

Ser ein seg attende i dag, ei seksti, åtti eller hundre år so vil ein klart sjå dei avstander eller forhold på levemåte, trivnad og vilkår for ein sjølv, å betre bustad og levemåte, som særleg før var mindre god.

Den økonomiske evne hjá dei fleste folk i bygdene var därleg, det var for dei fleste frå hand til munn. Dei produkta dei kunne avsjå til salg, var lite betalt. Og av den grunn vart det oftast lite dei hadde høve å

kjøpe noko til bruk og hygge på bord og i seng.

Det fekk ein skulelærar erfare, når han kom til ein utkant av ein skulekrets for å halde tilsagt skule. Det var vanskeleg både om skulestove og sengerom for læraren. men det lukkast, læraren fekk seng i eit kammers. Der var bra å ligge, ved sida av «skulestova». Husmor stelte det beste ho kunne, ho lagde til og med eit kvitt laken i senga til læraren.

Læraren skulle få maten og i same huset, og den måtte serverast i skulestova. Kona på garden hadde og fjøs å stelle, før ho kunne tenkje på læraren. Og når ho kom frå fjøset var alt nokre skuleborn komne, og læraren oppe. For å gjere det so triveleg som mogleg for læraren, ville ho ha kvit duk på matbordet. Når læraren gjekk ut, var ho snar inn på kammerset, til senga der læraren hadde lagt, og reiv med lakenet som låg i senga, rista det i ein grad, og la det fint på frukostbordet til duk for læraren.

Læraren takka høfleg for den ekstrapådekning ho gav han.

Fortalt av ein lærar.

E.F.

SKEI-HALD

Det er fortalt, at det var vanleg, at kvar person i ein huslyd — også tenrarar og andre tilfeldige arbeidrarar — hadde kvar si matskei. Når ein hadde ete frå seg, måtte ein før ein gjekk frå bordet sleikje skeia vel rein, og setje den i skei-hylla som var ei list, spikra på veggan der matbordet sto, og passande høgt, so skeiene ikkje rakk ned i hovudet på dei som sat under. Kvar laurdag vart kjøkkengolvet vaska, også kjøkenbordet og matskeiene.

Dette var vanleg utover i 1860—1880 åra. Men ein stad — ikkje i Skodje — der eg var på bygningsarbeid ca. 1920, var det framleis kvar si matskei. Her var det ikkje av økonomiske grunnar, her var rikeleg med pengar og mat. Men ein sat ved matbordet med den otte: Mon tru om eg hev rette skeia? Det var treskei eller hornskei som var brukt då.

Det var ein regel alle stader: Bruk det du sjølv kan lage, og kjøp minst mogleg.

E.F.

Tronge tider.

I tida 17. og 18. århundra var det ikkje lite tilflytting til Skodje og då særleg til dalebygder. Og det var folk som var fødd og oppvaksne i jordbruks eller dalebygder. Dei var arbeidssame, hjelpsame og nøysame og kunne tåle motgang, uår og sjukdom. Og slik var dei som før var busette i bygdene her. Klimaet, vekst og avsetningsforhold hadde skapa deira kropp og sinn, — dei var sterkbygde og hjelpsame.

Etterkvart vart det turvande med noko marknadsføring for salg eller byte av bruksting eller matvarer, eller og av livdyr. Det var ofte mange umakar og lange reiser til marknadsstaden som var Kaupangen i Borgund eller Romsdalsmarknaden, Veblungsnes.

Ser ein attende dei siste 100 åra — «den nære fortid» vil ein i hesteprisane sjå korleis prisane var ca., på andre handelsvarer men og på lønningar.

Omkring 1800 var ein vanleg brukshest betalt med ca. 50 kr.

Omkring 1850 var ein vanleg brukshest betalt med ca. 70 kr.

Under den Tysk-Franske krig steig hesteprisane eventyrleg. Men då det var fred vart det mest uråd å få selt hest.

Gamle Martinus Rørhus, Tennfjord, var hestehandlar og for vide. Han fortalde om ein hestehandlar frå Hjørundfjord som dreiv stor omsetning av hest under den Tysk-Franske krig. Han kjøpte opp alt han fekk rundt på Sunnmøre og Nordfjord og reiste med fleire store drifter til Oslo-kantane. Han tente mykje pengar. På ein av turane ned Gudbrandsdalen fraus han så den vinteren at han spanderte på seg ei svær stor skinntrøye — og den kom vel med. Siste turen hadde han og mange hestar, men då han nærma seg Oslo, frette han at den Tysk-Franske krig var bilagt. Så då fekk han ikkje selja ein einaste hest. Han måtte setja dei bort på foring. Og då sa han: «Alt eg no hev igjen for alle desse travle turar — er denne skinnjakka».

Utover mot hundreårs-skiftet var det därlege tider. Vanskeleg å selja både hest og ku eller kjøt. Arbeidsfolk tok 80 øre pr. dag og maten. Lønningane auka litt om senn etter denne tida og omkring 1910 - 12 kom dei opp i 9-10 kr. pr. veke + maten og då syntes folk det var bra. Ein læregut i bygningsfaget fekk kr. 2,- pr. veke + maten. Eg syntes sjølv dette var lite første året. Neste år fekk ein læregut kr. 6,- pr. veke + maten.

Etter 1912 vart det meir aktivitet over alt. Betre fiske i fjord og på hav, meir omsetning av hus og trevirke. Men framleis vanskeleg å få

brukbare lån på gardsbruk. Dei som skulle overtaka odelsgard hadde ofte store vanskar med å få eit lån til å betale garden med. Og hadde seljaren fleire born, måtte han tenkja på dei og. Det vart då ofte å auke noko på kår-tyngane, og elles fekk dei andre borna eit jordstykke av garden til å byggja og bo på for å få ned prisen på hovudbruket. Av desse grunnar vart det i denne tida mykje frådeling av hovudbruka, som i røynda var for små frå før.

det var ofte tungt å betala rente i banken så ein sat trygt. Ein måtte på lang sikt planlegge drifta av garden. Nokre prøvde å ale fram dyr og selja dei til hausten, t.d. ein åringshest eller ei tidleg-bære (ku som skulle kalve hausten) og desse vart bra betalt.

Kona kunne vera flink til å spinna og veva og ha på «lur» vadmel-svevar eller ulltepper som kunne vera ei redning — om det kneip. Eit år hadde naboen min ei stor, svær ku — ei tidleg-bære som skulle seljast hausten for å få rente-pengar. Like før dei var tenkt å selja, fann dei kua daud i hamna. Det vart mykje tungt for mannen. Kvar skulle han få pengar til rente frå? Kona såg kor tungt dette var for mannen og som klok kone sa ho til mannen: «Vi skal greie oss likevel skal du sjå. Eg har 3 vever liggande på stabburet. Dei skal eg reise til byen og selja. Eg vonar å få så mykje for dei at vi betalar rente ei stund». Og slik ordna ho seg, det er vel få att av slike gardkoner no. — Dei hadde ein velstelt, pen heim — ute og inne og hadde godt grannelag.

I 1914 braut den fyrste verdskrig ut. Det vart svære prisauke på alle ting medan krigen varde. Hesteprisane steig opp til ca. 3000 - 4000. Ei ku vart betalt med kr. 500. Trelastprisane og jord- og tomteprisane steig mykje i åra 1915 - 1918. Lønningane var og høge, 2 - 3 kr. timen fekk erfarte fagfolk. Men ut gjennom 1920 åra og seinare gjekk det nedover, og i åra som då kom vart det magert. Til dømes — ei ku som i 1918 var haust-bære vart betalt med kr. 500,- medan ho vart seld til slakt for kr. 70,- i 1925.

Omtrent same nedgang i lønningane. Ein bygningsmann som i 1917-18 kunne få kr. 3,- pr. time på eigen kost, var glad i 1928 når han kunne tene 50 øre pr. time på eigen kost.

Same forhold for arbeidarar som gardbrukarar og fiskarar. Ein dag i februar 1926 måtte vi selge 300 mål (1 mål storsild - 150 l.) for kr. 3,-, og leverte 800 stk. storsei (ein sundag) for 17 øre pr. stk. Det var einaste bud og.

Men korleis vart det for dei mange husmennene som flytte til Skodje i tida 1830-1870?

I vårt årsskrift for 1977, «Husmannsfolk», har vi prøvd å fortelje om forholda når dei kom til bygda, og deira slit alle dagar for seg og sine.

Det fell lett å tru at det «letna» med ára for desse husmannsfolka. Når borna vaks til måtte dei «ut» for å få seg arbeid og mat. Dei gamle var glade for at borna kunne få hjelpe seg sjølve, sjølv om dei måtte reise ut av heimen. Men det vart då nye vanskar for dei gamle heime.

Skal her kome med eit tillegg til det som før er skrive om
«PÅL-PLADSEN» i årskriftet «HUSMANNSFOLK» 1977.

Det vart der som andre stader at dei måtte ut for å hjelpe seg sjølve. Omkring 1926 vart Pål og Karoline att åleine på plassen. Pål var utsliitt, sameleis var Karoline. Det vart berre so vidt at Pål kunne orke å kom ut ein fineversdag om vår og sommar når han hadde to stavar. Han rusla rundt og fann seg ei tue eller ein stein å sitje på slik at han såg heim i bygda, der han hadde arbeidd fyrst som tenestegut i 10 år, og seinare som husmann med pliktarbeid. Kreftene minka med Pål, litt om senn, og tilslutt var han ikkje god for å stå opp. Han vart liggande jamnt og kroknar svært ihop. — Bygdefolket byttet å kvar si natt og vakte der ei tid. Men det hende at Karoline kunne seie, at i natt trengst det ingen her. «Eg skal vake denne natta». Det gjekk nokre netter.

Ein morgen, den 7/11-1928 banka' det varsamt i stoveveggen der eg låg. Eg forstod at det var noko ekstra, sto fort opp og kom ut. Det var Karoline som stod der. «Er det du som er tidleg ute», sa eg. «Ja», sa ho, «kan du vere med meg fram att, han er visst død.» — «Eg skal vere med, med ein gong», sa eg.

Vi kom snart til Pål-pladsen og gjekk inn — Pål var død. Det var tungt for Karoline, no var ho att åleine. Eg sa eg skulle melde dødsfallet for henne, og det takka ho for.

Då eg skulle til å gå heim, sette Karoline seg i steintrappa og strigret. Ho tørka jamnt tårer med forklesnippen og sa: «Eg har ikkje kiste heller, eg». Det var so sårt for henne. «I morgen kveld kjem eg med kiste, prøv å vere heime», sa eg.

Naboane var med og laga kista. Avtale med prest og gravar om gravferdsdag vart gjort. — Gravferdsdagen var dei fleste karane med til grava. Eg køyrd kista, Knut, som var jorddrott, køyrd Karoline og kona si. Og so var det to hestar til. — Då vi kom nedanfor Røskifte slo kyrkjeklokka an: «Kom. Kom. Kom. Kom..»

Ved jordfestinga sa presten nokre ord i tilknyting til dette: «Du hev vore tru over lite. Eg vil setje deg over mykje.»

Deretter stadfesta kyrkjeklokka i Skodje dette med ni slag.

Slik dør husmenn.

E.F.

Om gravferd i eldre tid.

Den siste reis til kyrkjegarden vart ofte vanskeleg for alle, også for gardeigarar. Forholda var tungvinte både til lands og med båt. Det var ikkje i mange heimar dei hadde så mykje material at dei hadde til kiste. Ein og annan eldre person hadde ståande ei likkiste i kjellaren eller nau-stet — om det vart bruk for den under vanskeleg forhold. Og det var fornuftigt.

Gamle Kristofa Glomset snakka eg ofte med, og ein dag spurde eg henne om korleis dei ordna seg vinterdag med gravferd frå Glomset-bygda når Skodjevika var attfrose. Det hugsa ho godt. Ein vinter — Skodjevika var attfrose — så vart det gravferd frå Honningdalen. dei tok ein storfæring - var 4 mann - og rodde mot Solnørvika. Men Solnør-vika var islagt ut til Hatlevika. Dei måtte legge i land der. To mann gjekk til Skodje og byrja grave på grava, og ein gjekk til Abelvika for å få låne hest og slede til hesten kom. Når det var mykje tele i jorda, var det ikkje snargjort å grave ei grav. Jordfesting kunne berre verte fyrste preikesøndag. Det vart sein kveld før desse karane kom heim. Liknande fekk dei røyne mange frå dei ymse bygder i Skodje.

Gravølet — minnestunda heime i bygda til den avlidne — måtte vera til den preikesøndagen jordfestinga var. Då samlast dei i ei stor stove — huslyden og nær slekt og grannar. Dei som hadde små hus sjølv, nytta i den seinare tid skulehuset når det var ledig. Det vart då servert kaffi og bakarvarer.

Var den avlidne av stor slekt, og det var lagleg å ferdast, vart det ofte mykje folk med i ei gravferd.

Frå ein bispevisitas i Skodje.

Biskop Wisløf heldt visitas i Skodje kyrkje. Under overhøyring av konfirmantane spurde han ein gut frå Brune: «Når Gud er almektig, kvifor tok han et ribbein av mannen og skapte kvinne? Den almektige Gud kunne vel skape kvinne av fnugg og støv, eller kvifor tok han ikkje likeså gjerne ei tà, ein finger og skapte kvinne av?»

Guten stod ei stund og grunda på dette, og så sa han: «Det var vel fordi at ribbeina var nærest hjarte.»

Biskopen klappa guten på skuldra og sa: «Det er riktig, guten min, det er fordi ribbeinet var nærest hjartet, og kvinne sin plass er ved mannen sitt hjarte.»

Fortalt av K. Vemøy 1950.

Guten var truleg den som seinare vart kalla Brunepresten, han studerte seinare teologi.

E.F.

Eldstadar kring 1900.

Bustadhusa i bygdene var i lang tid ei røykstove med eitt eller to kammers. Det er lett å skjøne at det vart for lite plass til senger. Av den grunn måtte ungdom - tenarar - ofte sove i fjøset. Same forhold for husmenn og gardbrukarar.

I 1813 vart den første loftsstova i Engeset og Fylling bygd av Jon Pedersen Store Fylling. Det vart eit stor lette. Det var grue i den, men ein stor Klæbergsteinsomn vart sett ved sida og den vart mest brukt til oppvarming. Eit og anna eldhus kom opp, der var stor grue for to kjelar og dertil i muren ein turkeomn for korn, tillaga av store steinheller med godt mellomrom for å nytte glør eller småkløyvd ved. Nokre av desse var så bra at dei vart brukt til å steike gjær-brød i. Siste del av 1880-åra vart det mest brukt 2 brødheller av malm som var oppsett i grua. Mellom hellene var det ein malmring med hengsla dør, for å kunne legge inn kaker og take dei ut når dei var steikt.*

Det måtte fyrast med småkløyvd ved — over på øvste hella og under på nedste hella. Dette vart mykje brukt til fyrst i det 19-de århundre. Då kom det malm-forekomfyrar med steikeomn til Karl Fylling, til Larsgarden og Langnes og Hjellen. Ca. 10 år før kom det til bygdene nokre store malmomnar for vedfyring. Desse var breie og høge og hadde 2 kokehol med ringar. Dei var mykje nytta i stova vinters dag til å koke i, men så vart det og mykje koke-eim, om dei fekk bra med varme. Då det kom nye komfyrar slutta dei å koke i stova.

I fyrste del av 1900 vart gruene i kjøkena utrevne og erstatta med grue i kjellaren, eller grue i eldhus. Kjøkena vart då romslegare, men og v a r m a r e .

Ei grue måtte det vere på kvar gard — også på ein husmannsplass.

* Ein slik hellesteike-ordning er å sjå i Peder Fyllings museet.
På neste side har vi ei teikning av slik brødsteiking.

*Husmora steikjer julebrød lillejulafta på Fylling 1900
til 5 farslause born.*

Storm med skade på hus.

Alle hus i bygdene var tekt med næver. Å halde vedlike alle hus på heimegarden og alle utløer i utslåtten kravde mykje arbeid. Dertil naust-tak ved vatn og sjø.

Av og til hende stormskader og som vart følsame, då dei kom — og måtte vølast i utider.

Peder Johnsen Fylling har notert i almanakken for 1884:

«Den 20. januar en forferdelig orkanaktig storm fra Sydvest. En del av takene på løene til John Ole og Knut strøk med. Ligesaas taket paa stova til Anders Thorsen Langnes. — Ligesaas den 22. januar en orkan-aktig storm med stor skade paa hus og skog. Det vart stor møye aa faa ordne saa mange tak paa den tid av aaret.»

I slike høve hjelptest heile huslyden og alle naboar for å få dette i stand, før høyet i løene vart øydelagde av regn. Ungdom og skuleborn var mykje meir med i det daglege arbeid på garden med ved, og med innhausting. Men og i våronna. Det er fortalt at læraren måtte halde opp folkeskulen i minst 2 veker i våronna. Dei trongde borna heime til hjelp. I den tida hadde gardbrukarane mykje korn-åker. Fleire av åkra-ne låg noko brattlendt slik at molda seig unnabakke. Dei vart nøydde å køyre opp mykje reine til øvste årekanten. Men det vart ikkje nok. Når dei pløgde med dei gamle plogane, som ofte var ei tre-fjøl til veltfjøl, så pressa dei molda unnabakke. Av den grunn var dei godt hjelpa når dei pløgde og grov noko av molda attende til føra, samstundes tok dei opp alt ugras og la det i små dungar slik at det var snart å bere vekk i ei lett kasse — eller trille vekk med ei trillebåre. Når ugraset kom vekk, låg åkeren så jamna og ferdig for såing. I dette arbeidet var 4 - 5 av borna med, dei kunne vere 7-9-11-13-15 år. Ved ein av endane på åkeren var husmannen med, han grov der, for det var tyngre og meir arbeid. Når ein 3-part av åkeren — rekna frå nedste reine — var ferdig, ville Severin gjerne få så med det var god råme i åkeren. Kårkona - ho Marte - baud seg til å så, ho var øvd med det. Kår-mannen, Ole, var nett omkommen i ei køyreulukke på Skodje-reitane. Der var den tid ei skytebane, hesten vart skremd og sprang ut og drog Ole etter seg på vegen etter taumane.

Severin var glad for at Marte ville så. Ho følte det som eit stort ansvar — og sådde jamnt. Når eit passeleg stykke av åkeren var isådd, fekk Severin harve dette ved eit høve. Marte var velkledd, og brukta skaut.

Eg har høyrt om andre kår-koner som i ymse høve sådde våren, og dei var og velkledde med skaut.

Det var høgtidssamt, for det var for deira framtid.

OM FRIING

Det vart ofte mykje omsorg for å finne høveleg gifte til sine born. Særleg når det var ein gard-gut som ville gifte seg. Eit godt emne til ei gard-kone var det ikkje lett å finne. Ho måtte helst vera av velstandsfolk.

I ei av bygdene i Skodje var det for ca. 100 år sidan to fullvaksne giftande gard-gutar som såg seg om etter koneemne. Begge hadde gard, og var av alminneleg velstand. Midt i mellom dei budde ei ung, vakker og flink jente som var giftande. Denne jenta hadde retten til eit bruk i nabobygda. Dette bruket hadde mykje furuskog og. Av den grunn var denne jenta mykje verdfull for den som trondde kone. Begge dei førennende gard-gutane var mykje «interessert» i denne jenta.

Ein sundagskveld om våren var begge «friarane» møtt opp, og ville gjerne få eit ja, med lovnad om å få kome og hente jenta på mandag. Det var ikkje lett å svare på, men jenta hadde nok sine tankar om friarane.

Den eine var lettbygd og snar i vendinga, men den andre tyngre og seigare. Etter mykje mas om svar frå begge, svara jenta så: «Eg skal vere med den som kjem fyrst i morgen tidleg.» — Det er grunn til åtru at ho alt då visste kven som kom fyrst.

Det var truleg stor otte hjå begge gutane då dei la seg til ro den kvelden, for neste morgen var det viktig at dei vakna tidleg. Heldigvis var det like langt til «Prinsessa» for begge friarane.

Den friaren som var størst av vekst, og som hadde flataste garden, var jamnast noko seig om morganen, men sa med seg sjølv då han la seg at i morgen skal eg verte tidleg nok.

Den minste friaren var alltid ein morgenfugl og då han la seg sundagskvelden lova han seg sjøl: «Eg skal verte fyrst.» — Han sto grytidleg opp, sela på hesten i ei fart, tok ei langvogn og køyrd unna bakkane så det skaldra. Han kom ned på hovudvegen, og så ingen — og kunne trøyste seg sjølv at no var slaget vunne.

Den største friaren — som budde på flata i bygda, kom seg og opp tidlegare enn vanleg, kledde fort på seg, og gjekk opp til stallen. På vegen til stallen snudde han seg og såg opp til Ekroll, der «Prinsessa» var. Då ser han den andre friaren i full fart etter vegen med hesten, og han var snart framkommen til «Prinsessa». — Slaget var tapt — han gjekk innatt, la seg i senga og gret.

Den som kom fyrst fekk oppleve at jenta heldt det ho hadde lova. Dei vart gifte, fekk ein god heim og stor ætt etter seg. Dei opplevde å få feire diamantbryllup og.

BRYLLUP

Bryllup og større samlingar måtte vere frå midten av mai, utover sommaren og til oktober, når det var lageleg å få ordna seg med flatsenger til alle bryllupsgjestar. Slike forhold måtte det takast hensyn til.

Det er fortalt at ein gut frå Skodje skulle gifte ei jente frå Tomrefjord, og far til jenta ville koste bryllupet. Det skulle verte eit stort bryllup, men det måtte haldast seinast i juli.

Det året vart ein sein slått, og å reise i bryllup i juli var vanskeleg for mange av dei som var bedne i Skodje. Foreldra til den vordande brudgom prøvde varsamt å få utsett bryllupet, men far til bruda var ikke til å flytte. Han svarte at bryllupet måtte haldast i juli, for i august kjem silda. Alt måtte vike for notbruket i Tomrefjord, og slik vart det.

Var det velstandsfolk som stelte til bryllup, så bad dei alle grannar og langt ut i si slekt, så det vart ofte store bryllup. — Det skulle og vere noko av «heimafylge» til bruda.

Biletet på neste side er frå bryllup på Reiakvam i Skodje som er medtatt, var tatt 8/6 -1922.

Det var gardeigarar Karoline og Martinus Reiakvam som heldt bryllup for einaste barnet sitt. Dei var velstandsfolk, og bryllupet skulle vere deretter. Dottera vart gift med ein dyktig gut frå Horningdal, Rasmus Daubakk, og bruda var Ragna Martinusdatter Reiakvam.

Biletet fortel at det var ei stor slekt og mykje staute folk var med. Det skulle mykje både mat og hus til så mange i tre dager.

Bryllup på Reiakvam 8/6-1922.

Gullbryllup i Tomrefjord 8. juli 1939.

Det var ein høgtidsdag av dei sjeldne, når Anne og Nils Tomren feira gullbryllup.

Anne var født 1871 på Glomset i Skodje, og hadde ei stor slekt spredt utover i heile Skodje.

Nils var født i 1867 i Tomren, Faren - Rasmus var komen frå Apelset i Ørskog, og mora - Olave var komen frå Tøsse i Ørskog.

Anne og Nils var begge mykje slektkjær og gjestfri, so dei altid held eit «ope hus» for slekt, venner og grannar. — Før i tida, var vanleg at dei som hadde ærend til Romsdal, eller frå Romsdal til Sunnmør, so gjekk dei Storlia. Å då var Anne og Nils like ved vegen, og alle måtte stanse og inn for å kvile, og då vart det kaffe eller vi og mykje heime-steikte småkaker. — Og alle fekk der med seg eit minne for livet.

Gullbryllupsdagen deira, vart påskyne med eit strålende pent ver, og hus og tun var fuldt av gjestar frå mange kantar. Mange kom langveis frå dagen før. — Slektningar frå Skodje trengete ein stor buss når alle skulle heim att.

E.F.

Bilde av gjestene i gullbryllupet til Anne og Nils Tomren.

Gullbryllup på Ekroll 1932.

LOVISE OG ELIAS EKROLL.

Som ein ser av biletet, var det mange av slekt og venar som var med i Gullbryllupet. — Gullbrudeparet var i strålande humør på dagen, og ein fekk høyre mange morosame historier den dagen.

Dette er Lovise og Elias Ekroll, når dei feira Diamant-bryllup. 1942.

Ein planlagd bytur i 1880 åra.

Frå eldre tid, og fram til slutten av 1800 åra, var båten einaste framkomst-hjelp for dei som var busett ved sjøstrand eller til dals, når dei hadde ærend til Ålesund eller Borgund-kaupangen. Og ofte hadde dei varer med for sal, t.d. ved, bork, næver, tynner eller kjøt.

Alt frå dei var unge, var dei med på slike båt-turar, for noko å vera til hjelp, men og for å læra. Når det var høveleg bør så sigla dei, men elles måtte dei ro, og det var slitsamt.

Ein ettermiddag ut på hausten i 1880 åra, lasta Peder Heggebakk, f. 1845, trerøringen sin med ved for å taka laust neste morgen. Dottera Nikoline, fødd 1872, skulle vera med til hjelp. (Ho vart kalla Lina). Ein nær slektning av Peder Heggebakk, - petter Edvard Glomset, f. 1850 var og med. Han hadde ein stiv fot, og av den grunn var han noko redusert til å flytta seg.

Det var noko sterk vind då dei starta om morgonen, men dei strekte opp segla likevel, og det bar fort vestover. Vinden auka på etter lenger ut i fjorden dei kom, og utfor Flisneset fekk dei ei kastebrygge som la båten over så den gjekk rundt, og alle tre i sjøen. Peder kom seg først på kvelvet, og vart da vår dottera som låg inn til båten og prøvde å halda seg fast, men greidde det ikkje og slepte taket ofte. Dette såg Peder. Dottera Lina hadde langt hår som var fletta, og ved eit høve nådde Peder tak i fletta, fekk eit kast rundt handa si av fletta, så det vart lettare å halda hovudet hennar over sjøen. Den andre handa si måtte brukast til å halda seg fast med. — Men så vart han vårt at Petter Edvard hadde vanskar med å halda seg fast. Ein gong Petter kom nær Peder, stakk Peder den ledige handa så djupt at Petter fekk bita seg godt fast i trøya til Peder og slik greidde han å halda hovudet over sjøflata.

Det såg vonlaust ut for desse tre på kvelvet. Dei ropte og skreik om hjelp, men vona om at nokon kunne høyra dei var litra, for det var eit svært hardt ver. Men likevel: Hans Hovden fortel:

«Tomas_Sortebekk, fødd 1853, buande på Sortebekk, var den morgonen på veg til fjøset — det var kuling i fjorden — men av vane stansa han og såg nordover — og høyrdé plutseleg rop om hjelp. Han tenkte: No er nokon i livsfære. Han sprang til naboen og ville få han med på bering. Men naboen sa det var livsfårleg for oss å legga ut i dette veret. Tomas sprang til den andre naboen i same ærend. Men han og svara at i dette veret er det for stor risiko for oss. Tomas sprang heim att - mismodig - og fortalte dette til kona Sofie Sortebekk, f. 1852. Ho sa med ein gong: «Eg skal vera med deg Tomas, kom!». dei sprang til

naustet, fekk ut ein stor færing, sette opp litt segl, og kryssa seg ut til kvelvet i den sterke kulingen. Dei såg ei jente låg i sjøen på eine sida av kvelvet. Tomas sa til Sofie: «Ta seglskautet og styrevalen og hald så nær opp til kvelvet som råd er, så skal eg prøve å gripe fast i jenta og få henne inn i båten.» Sofie gjorde så og Tomas fekk tak i jenta og berga henne. Neste baut fekk dei tak i dei to andre, men i siste liten for alle tre.

Ein bergingsdåd av dei sjeldne.

*Fortalt av: Lars Digernes - son til den berga jenta Lina Heggebakk,
og av Hans Hovden, Hundeidvik.*

(Lina Heggebakk og Peter K. Digernes vart gift 27/9 1892).

E.F.

SOLNØR

av lensmann H. Daae Qvale.

Det er mange steder det er skrevet om Solnør, om tidligere eiere og om kaptein Ludvig Daae, som kjøpte gården i 1920, giftet seg samme år i nov., med Henrike Barbara Wind, og bosatte seg på Solnør.

Til gården hørte jordegods flere steder i distriktet, både i Skodje og Borgund. BL.annet hørte Ytreskodje og Reitane med til gården, og det er fortalt meg at Ludvig Daae, hadde valget med å bosette seg enten på Ytreskodje eller på Solnør. Det som var det avgjørende for at han bosatte seg på Solnør, var skogen som hørte med til gården og elven med sagbruket.

Solnør med andre eiendommer her i distriktet, hørte til Abelsethslekt-en, som hadde bodd på gården i flere generasjoner. Maren Jørgensd. Abelseth, giftet seg med Christen Wallin. Han døde på Solnør i 1816, og da Ludvig Daae, som var løytnant, kjøpte gården, gikk den ut av Abelsethslekten.

Hvordan gården egentlig var den gang i 1820, da min oldefar overtok den er ikke så godt å si, men noe stort gårdsbruk var det ikke. Bebyggelsen var dårlig vedlikeholdt, er det fortalt meg, og det vesentlige var sag-en, med oppgangssag og senere sirkelsag. Videre var det kvernhus, med 2 stk. Selbustener. Sagen lå ned mot elven, like nedenfor husene. Demning og trerenne oppe fra berget overfor fossen, så det ble fallhøyde for vannet ned til vannhjulene, som begge var undervannshjul. Opplags-plass for tømmer ovenfor sagen, slik at det var gårdsveg forbi bebyggel-sen og videre opp i skogen. Bebyggelsen bestod av våningshuset, komb. vedhus og uthus, og låve med fjøs.

Løytnant Ludvig Daae ble gift med Henrike Barbara Wind i Hareide kirke, og kom med båt til Solnør. Det er fortalt meg at de gikk i land på Svineneset, og deres eiendeler ble kjørt derfra opp i tunet. Hvad de hadde med seg av innbo og utstyr er ikke så godt å si, men både min tan-te (moster) Ågåt Daae, f. 1864 død 1946, og min mor Susan Daae f. 1877 død 1963, har fortalt at en del av de møbler som nu er på Solnør kom fra Windslekten, og endel senere arvet min bestefar fra sin familie, Hen-rikke Barbara's foreldre og søsken omkom jo alle i 1807, da de skulle reise med åpen båt fra Molde til Taskeberget i Ålesund.

Hun vokste opp barneårene hos sin onkel og tante i Molde, byfogd Motzfeldt, og ungdomsårene hos sin formynder, fogden Landmark, som bodde på gården Brandal i Hareide. jeg skal senere komme tilbake til hvilke møbler som kom fra Windslekten hit til Solnør.

Hvordan våningshuset har sett ut, da oldefar kom til Solnør, er ikke godt å si, da det ikke foreligger hverken bilder eller annet materiell, som kan gi noen opplysninger om det. Sikkert er det imidlertid at det første som ble gjort var å sette våningshuset i brukbar stand, etter de krav som oldeforeldrene hadde til hus.

Det opprinnelige huset var ikke på langt nær så stort som det er nu. Som altid på landet, både tidligere og nu, er kjøkkenet det mest benyttede rom i huset. Slik må det ha vært her på gården også. Det er sikkert at den gamle gruen som er i kjøkkenet nu, var åpen grue i gamle dager. Det dannet således det sentrale område i det gamle hus, med rom nordover. Det nuværende bibliotekrom med hyller på alle veggene, og med vindu nordover hadde i mine guttedager dør fra kjøkkenet, og det var tidligere benyttet til spisestue. Imidlertid må det ha vært benyttet til komb. oppholds- og soverom; med ovn i sydvestre hjørnet, slik at ovnsrøret gikk inn i grua på kjøkkenet. Fra dette rommet var det dør i østveggen, mot nuværende messe, tidligere kammer, som også var benyttet til soverom. Utenfor kjøkkenet var det på østsiden et tilbygg som ble benyttet som vaskehus. På dette tilbygg var det skråtak. Den eneste inngang til huset var i kjøkkenet, som vanlig var på landet dengang. Over det her nevnte område har det vært en 2. etg. med oppgang fra kjøkkenet. Soverom i 2. etg. var gammesalen og det nuværende pikeværelse, tidligere også benyttet som soveværelse og lagerrom for klær m.m. Videre må det ha vært ett eller to rom til, over kjøkkenet, samt gang, det tyder de små vinduene østover, med gamle hengsler og gammelt glass. Mindre støttelse enn andre steder i huset.

Min oldefar var embedsmann's sønn, oppvokst på Førde prestegård. Selv var han også embedsmann, løytnant og senere kaptein, og hadde vært mye ute i sine yngre dager, i Bergen og andre steder.

Det lå derfor nært for, når han skulle bygge om våningshuset på Solnør etter 1820, at han tok mønster av embedsmannsgårder fra Vestlandet hvor han hadde vokst opp. Hvem som hadde utført bygningsarbeidet på den nuværende hovedbygning, er det vel neppe noen som kjenner til idag, og heller ikke har vi noen notater om det. Men det antas at gamle kaptein var sin egen arkitekt, og tok mønster fra andre embedsmannsgårder fra 1800 årene, bl.a. kan nevnes den gamle Førde prestegård. Tømmer hadde han jo på gården, og oppgangssag til å sage opp tømmeret. At huset ble så stort som det er, er nok naturlig etter kravene dengang. Gjestfriheten var stor, og dårlige kommunikasjoner, gjorde at det ble ofte overnattingsgjester både av slekt og venner. Det viser min bestemor, Anna Christine's dagbøker, fra da hun kom til Solnør 1858.

Som det var vanlig i gamle dager, ble det lite arbeid på tomt og grunn-

muerer. Det ble lagt en ramme på jordfaste stener, lite eller ingen utgraving. Var det nødvendig, ble det lagt opp en råsteinsmur av åkerstein eller annet. Således var det så å si ikke kjeller under det hus som min oldefar bygget. Det var bare under storstuen, at det var et lite kjellerhull, med trapp opp til kjøkkenet, og dør ut på sydsiden av kjellermuren. I 1926 ble det laget kjeller i huset, og den måtte sprenges ut i fjellet.

Det hus som ble påbegyndt i 1820 årene, er det som nu er, med unntakelse av sidebygget nordover i 1. etg. og arken oppe på loftet. Vaskehuset på østsiden, som nevnt tidligere ble bibeholdt, og i 1860 årene ble det bygd ett lignende tilbygg på østsiden. Det fikk navnet Hanebrekket etter en tømmermann som hadde det navn. Dette tilbygget ble satt opp slik at det var bislag foran kjøkkendøren, og med trapp opp til 2. etg. Grunnflaten på det hus som ble bygd i 1820 årene, bestod da av følgende rom: Kjøkkenet som det var fra tidligere bygning, med innebygget trappeoppgang til 2. etg. midt i huset. Under trappen opp i 2. etg. var det laget et mindre rom til matvarer, med dør fra kjøkkenet. Syd for kjøkkenet var det ett rom, ganske smalt, med vindu østover. I sydvestre hjørne av dette rommet kom den andre pipen ned og var murt opp på ett underlag av tre, som stod fast i tømmerveggen. Videre var det kjellerlem i gulvet ned til det lille kjellerhullet. Dør i sydveggen til ett større rom, som hadde 2 vinduer mot syd, ut i hagen. Dette rom var benyttet til både soverom, senere til stue, og i min tid til spisestue, men da utvidet nordover mot kjøkkenet. Da vi kom til Solnør i 1912 var der ett såkalt «Raritetskabinett»: Her var stuet sammen gamle skap, kister, og møbler. Rommet var lite egnet da til oppholdsrom. Så var det storstuen, samme størrelse som i dag. Denne ble benyttet til arbeidsrom for min bestefar, Ludvig Daae. Mot syd hadde han en stor skrivepult, som var plassert midt mellom vinduene, og hvor han alltid stod ved når han skrev. Skrivepulten var så høy at en vanskelig kunne sitte ved den, uten at man hadde en høy krakk. En stor etg. vedovn stod på østveggen, med ovnsrør inn til tidligere nevnte pipe som stod på underlag festet til vegg i rommet øst for stuen. Likeledes var det en vedovn i kabinetten, med rør inn til nevnte pipe. Opprinnelig var det enkel dør fra kabinetten og inn til storstuen. Fra storstuen var det dobbel dør ut til midtstuen, havestuen.

Etterhvert som det ble innkjøpt flere bøker, ble det satt opp bokhyller i storstuen, og i 1912, da jeg kom til Solnør, var alle bøker samlet i dette rommet. Midt på gulvet var det H.formet hyller med bøker på alle sider. Mot syd var det hyggelig lesekrok. I nevnte krok, omgitt av bøker på tre kanter, og med begge vinduer mot syd, ut i haven, og det gamle rokokkobordet med gyldenlærstoler på begge sider, var et ualmindelig tiltrekkende sted å sitte når en bok skulle leses. I mine guttedager, var det

jo ingen som bodde i huset og det var et yndet sted å sitte i fred og ro uten noen forstyrrelser.

Fra det gamle bibliotek (stuen), var det dobbelte dører ut i gangen (Havestuen) hvor det var doble dører ut på trappen, og oppgang til 2. etg. Videre var det da nordover stuene, og der fra dør til den gamle spisestuene.

I begynnelsen av 1860 årene, antakelig 1863, da bestefar overtok gården ble tilbygget nord over bygd. Gamle kapteinen var da skrøpelig, og hans kone Henrike Barbara døde i 1860. Det var da oldefars soverom, da han ikke greide å gå trappene. På den måten ble det mer disponibel plass i 2. etg til besteforeldrene som overtok gården. Oldefars søster Marie Susanne som var ugift, f. i Førde i 1794, bodde på Solnør. Det var også en annen gammel dame, Bitta Bennecke, hun kom til Solnør vistnok ikke i slekt med familien, men ble på Solnør i 30 år, og døde og ble begravd på familiegravstedet.

Begge var på Solnør da mine besteforeldre ble gift, 1858, og bosatte seg på Solnør. Oldeforeldrene med de to gamle ugifte damene, bodde i den nordre del av bygningen, begge etg., og besteforeldrene hadde den søndre del, også begge etg.

På loftet med det store mansardtaket, var det god plass, og omkr. 1858-60 årene ble det bygd på huset «arken», eller som vi kalte den, kvisten. den skulle være Henrik Daae's faste rom på Solnør, etter at han bosatte seg på Nedregård i Borgund. Han var ikke gift, og var ofte på Solnør, særlig i julen og andre høytider. Bygningen fikk i grunnen et annet preg, da arken ble bygd til. Hele den store takflaten ble brutt, og fasaden ut mot haven, vestover ble mere monumental. Trappen med de doble dører, og dørportalen, med de tre stjernene og solen, bidrog også til å fremheve husets fasade, mot vest. Med den liggende (sulagte) bordkledning med brede bord, og for det vesentlige festet med trenagler, står bygningen idag, slik som den var fra opprinnelsen - 1820-30 årene og med tilbygg senere, omkring 1858-60 årene.

Fra gammelt av var det ett uthus med ildsted, i en etg., som var bygd i Øst-Vest retning, litt nord for hovedbygningen. Gårdsveien, aleen, kommer opp mellom bygningene, og en ser enda grunnmuren til nevnte uthus, der hvor nu granhekken går. Da det ikke var kjeller under hovedbygningen, var østre del av uthuset, ildhus med grue, og det er fortalt at da Ivar Åsen var her på gården fra 1843 til 1850, hadde han soverom på kvisten i dette huset. I den vestre del var det vedopplag, og strongedunge utenfor på nordsiden.

Ovenfor det her nevnte uthus, lengre opp i tunet var det ett annet hus, som lå i nord-syd retning med mønet. Det var bordkledd som vanlig

med liggende bordkledning, og dør i fremgavlen med inngang fra tunet. Huset ble benyttet til opplagsrom for div. Fra nordgavlen av dette hus var det igjen ett uthus, som hadde skråtak, og med to dører med inngang fra tunet. Det antas å ha vært do.

Omkring 1865 årene ble det bygd stabbur, med stor steintrapp, samme som nu. Det er tømret innstabbur i to høyder, og der er tydelig at de laftede rommene er lagt opp av tidligere brukt tømmer. Alle stokkene er merket og nmr.

Det kan tenkes at endel av den merkede material, er kommet fra den gamle Skodjekirken, som ble revet den tid. Kaptein Ludvig Daae kjøpte endel av den gamle kirken, da den ble revet og ny bygd i 1860. De samme tømmermenn som bygde Skodjekirken, bygde den nye låven på Solnør. Arbeidet ble påbegyndt like etter at kirken var ferdig, og låven ble ferdig i 1868. Da hadde Ola Solnørgjerde, plassmann, lagt opp murene til låven av Stein som ble tatt opp da Storattelege ble brutt opp. Det var således stor byggevirksomhet på gården i 1860 årene, både stabbur og låve. Den gamle låven stod i nord-syd retning ovenfor hovedbygningen, på platå mot Lilleelven. Låven var liten og ganske lav. Den ble revet da den nye låven var ferdig i 1868. Stabburet hadde liggende bordkledning, med møne i øst-vest retning, og stod på tømmerpillarer som nu. I 1878 da engelskmennene sluttet med malmdrift på Ørskogsiden av Liafjellet, kom malmklokken de hadde i gruven til Solnør. Det ble da bygd tårn på stabburet, og klokken satt opp der. Den har i alle år jeg har hatt gården, ringt inn til middag, ut etter kaffe og slutt til kvelds.

I 1868 da bestefar ble fogd, skulle kontoret være på Solnør, og den gamle kontorbygningen ble bygd da. Den var i 1 1/2 etg., med romslig vaskekjeller og korntørke i østre del av kjelleren. Potekjeller i midten og matkjeller med bakerovn mot vest. I 1.-ste etg. var det kontorer. Tre rom i vestre del og ett kjøkken i østre del. To inngangsdører med steintrapper. På loftet var det soverom i hver av gavlene. Huset var bordkledt med liggende bordkledning. Senere, i 1870-80 årene ble det gamle vaskerhuset og tidligere nevnte bygning på nordsiden, revet og borgstubygningen ble satt opp, nord mot elven, slik den står idag.

Det ble på denne byggemåte som sikkert var planlagt, dannet ett inntun med hovedbygning med fasade mot vest, kontorbygning og borgstue på hver side, med møne i Øst-vest retning på begge hus, og stabbur i midten. Det ble plantet trær mellom stabbur og låvebygningen med fjøs i hele låvens lengderetning. Det sies at det var Henrik Daae som planla låvebygningen, som ble ferdig i 1868 etter model han hadde laget. Låvebygningen og området rundt den dannet uttunet. Det ble plantet verne-trær mellom ut- og inntunet i tilfelle brann. I uttunet var det plass til red-

skaper, vogner, sleder m.m.

I gjødselkjelleren var det jordgolv, så når våren kom, og gjødselen skulle ut, måtte en nok ha langstøvler. Fjøset var laftet tømmer, og likså stall og sauefjøs. Håndhøvlet og fagmessig utført. I alle rom var det tresgolv, 2 1/2' planker. Langs de tømrede fjøsrommene var det «stallgang», som vi alltid har kalt det. Der var god plass for opplagsrom. Kunne kjøre inn med hest og vogn og med slede om vinteren. I stallen var det tre båser for hestene, og god plass til binge. Krybber med forhekk, og nedkast fra låven. I sauefjøset var det laget til ett særskilt rom, som ble benyttet som sykefjøs, og ellers løse binger for sauene. Fjøset var stort, med 2 rader og kalvebinger. Tregolv og gjødselrenne med nedkast i kjelleren. Trekrybber, som også ble benyttet til vanning. Forgang mellom de to radene med luke fra låven, midt i forgangen, for nedkast av foret. Hele låven var ett åpent rom, med staver som var bærende konstruksjon for kjørebanen, med høy og kornstål på begge sider. Der var en tønne truskemaskine, som var plassert i vestre del hvor kornstålene var, og særskilt truskelåve med spesielt tett gulv.

Truskemaskinen ble drevet med stålwire eller tau, helt nede fra kvernhuset ved elven, like ved sagen. Når det skulle truskes ble den ene stenen i kvenhuset løftet av, overstenen som var i forbindelse med kvernkalnen. Det ble lagt ett trehjul på kallen i stedet for stenen, og tau eller wire gikk på trinser som var satt opp i stativer, fra kvernhuset opp gjennem gården, og inn gjennem vestveggen i spor og inn på truskemaskinen. Det var således store forberedelser til truskingen, men vann var det jo i elva og god fart fikk en på kvernkalnen, og den gamle tønne truskemaskinen surret som en humle når den gikk for full fart. Ilegg på fremsiden og slagstykker på tønnen som slo kornet av. Korn og halm kom sammen ut og ned på truskelåven, og det stod alltid to mann på hver side av truskemaskinen, og tok unna halmen med gafler og hev den bort i ledige stål. Kornet ble liggende på gulvet, og ble skuflet bort i en trakt, som førte en renne ned på nordsiden av fjøset. For enden av denne trakten ble det hengt sekker. Sekkene med korn ble kjørt ned på stabbur, og tömt i bingene der. Agner, og særlig når det ble trusket bygg, ble alt måket opp i et stort hærsold, en stor karm med gjennomhullet bunn, og hengt opp slik at det var ca. en m. over gulvflaten. Soldet ble ristet, samtidig som det ble raket i halm og agner, og fikk da ut endel korn. Det var således ikke meget som gikk til spille.

Truskingen kunne ta opp til en ukes tid, da det ble dyrket ganske meget korn her på gården i gamle dager. I notater fra oldefar, gamlekaptein, ble det hentet kalk fra Humla i Borgund. der var det kalksteinsbrudd som eiedes av Daae-familien på Solnør, helt til 100 års-

skiftet. Det var en kalkovn i Breivika, hvor kalksteinen var brent. En kan se restene av den ennå, og det var på eiendom som hørte til Solnør. Kalken ble kjørt på åkrene som jordforbedringsmiddel. Det var derfor ganske stor avling.

Før drivkraften til truskemaskinen ble rigget ned, ble det hakket opp halm, som skulle brukes til sørpe, både til hester og kyr. Det var en gammel hakkelsesmaskine som ble brukt. Før kornet skulle males ble det gjerne drøftet, spesielt det korn som skulle males til matmel. Det var en hånddrevet drøftemaskin med sold og vifte som ble brukt til drøftingen.

Foringen i fjøset var vesentlig høy, lite rotvekster. Potetkålen ble tørket og gitt kyrne. Da ble det slått oppvarmet vann over den for å trekke ut appetittvekkende stoffer. Kurasen var den stedegne Vestlandsrasen, musegrå eller sorte små dyr, med et urolig gemytt. Det var ikke store melkeprodusenter, men så var de svært nøyssomme både med hensyn til foring inne om vinteren, og beite i skogsmarken som alltid ble brukt. Noe melkedrivende kraftfor fandtes ikke, men det ble brukt litt mel, som var malt på gården, av lett-korn for det vesentlige. Det var neppe så mye næring i det. Av notater jeg har fra den tid vi kom til Solnør, var det i 1913-14 20 melkekryr, som melket gjennomsnittlig ca. 1100 kg. melk. Dette fra regnskap som ble holdt her på gården.

Med hensyn til fjøsdriften, var det en forholdsvis stor besetning som ble foret på vinteren, men det var nok endel sulteforing. Liten avdrått var det som tidligere nevnt, og tungvint fjøsstell. Først i 80 årene ble det lagt inn vann i husene og fjøset, da det var jo forholdsvis tidlig også. Til Solnør hørte seter på Fremstedalen i Vestnes. Denne seter var visstnok kjøpt av kapteinene. Der var det gode beiter, og budeien reiste med hjelgere, og alt utstyr som var nødvendig, med hele besetningen, både stort og smått over Ørskogfjellet og til Fremstedalen. Det var vanlig ved St. Hans tider og besetningen var der ut på høstparten.

Det ble nok produsert en god del melk da, spesielt da det var mange vårbærer. På setra ble det både kjernet smør, og laget «ramost» av skummamelken. Det ble solgt smør og nevnte ost i Ålesund, og andre steder, men det lå ikke lite arbeid bak denne produksjonen. Som smågutt husker jeg at det levde ei gammel jente, som ble kalt «Katrina-Moster». Hun var søster til Ingeborg på «Østenplassen», men hun var opprinnelig fra Furlia. Hun var ofte her inne hos oss, og hun fortalte at hun hadde setret mange år på Fremstedalen for Daae, og det hadde vært mange dyr og gode beiter. Selet som hørte til Daaesetra på Fremstedalen var første selet en kom til, når en kom kjørende fra Nysetra, på vei til Vestnes. Det lå på en haug ovenfor veien ved grinden som var der, og ble

kalt «kapteinselet» etter gamlekapteinen på Solnør, Ludvig Daae.

I forbindelse med at det ble bygd ny låve med fjøs i 1868, var det allerede før den tid brutt opp mye dyrkningsmark, så jordveien til gården var betydelig utvidet. Det er således fortalt at Gudbrann Kringen, far til Pål på plassen, kom fra Kringen i Gudbrandsdalen til Solnør og brøt jord. han ambulerete mellom Solnør og Nedregård i mange år. Det var også folk fra bygda som kom hit og brett jord. Det var neppe store daglønnen de holdt, men det var dårlige tider og lite penger blandt folk. Det var naturhusholdning, og den som bodde ved sjøen hadde god anledning til å skaffe seg god kokefisk hele året.

Det ble således flere krøtter på bås i fjøset, ettersom avlingen økte. Som tidligere nevnt var det melkeproduksjon en la seg etter. Den stedegne kvegrasen var ikke stormelkere, og lette slakt ble det, en voksen ku veide omkr. 120-150 kg. slaktevekt. Riktig nok ble det fortalt at bestemor hadde fått av telemarkrasen, som i 1880 årene var ansett for å være den beste kvegrase i landet, men det ble vel krysning av den stedegne rase.

Noen meierier var det ikke til å avta melken, men i 1890 årene ble det utover på bygdene på Sunnmøre startet smørmeierier. Separatoren var kommet i bruk, og melken fra gårdene ble levert til smørmeieriene, hvor det ble laget smør som ble eksportert til England. Det ble ikke mange ører pr. liter produsenten fikk, men det ble avsetning på produktet.

Johan Daae overtok gården i 1897, og hadde store planer om gårdsdriften, er det fortalt meg. Det var viktig å få god avsetning på melkeproduktene, i den form det kunne være sikker leveranse. Ved siden av fjøset på gården, var plassingene melkeprodusenter, og det var 5-6 stykker som kunne levere melk. Han planla og fikk laget ett smørmeieri i borgstukjelleren. Det ble innkjøpt den første separatoren i distriktet her. På nordsiden av elven laget han en demning i Strupen, og ledet vannet i en grøft ett stykke langs elven, til ett overvannshjul, som han fikk bygd omtrent bent overfor den gamle kjeglebanen. Det ble strukket snor fra dette vannhjulet og inn i borgstu-kjelleren, og der var separator og kjærnene plassert, som ble drevet av overføring fra vannhjulet. Bud-eia ordnet med melkestellet når hun var ferdig i fjøset. Melken ble kjørt ned til kjelleren hvor det var kjølekum. Plassingene kom også med melken de hadde hver morgen, og så ble den separert. Fløten ble satt til syrning, og senere kjærnet. Smøret ble knadd og saltet og pakket i smør-daller. med fjordabåten ble det sendt til Ålesund, og solgt der.

Som tidligere nevnt overtok mine besteforeldre gården i 1863. Min mor, og moster Ågot har fortalt meg hvordan de opplevde sine barne- og ungdomsår på gården. Min bestefar ble i 1859 stortingsmann, og var

av den grunn mye borte. Selvom bestemor var sykelig, var hun en dyktig administrator, og drev gården med en stor tjenerflokk. Det var således minst tre drenger hele året, og vår og sommer var det yderligere leit hjelp ved siden av at plassingene hadde pliktarbeide. I fjøset var det budeie, og hun fikk hjelp av en jente, som fikk betegnelsen «mellemjente». Hun skulle hjelpe til med melkingen, og utenom det skulle hun ha sitt arbeide, både inne i huset når det var nødvendig, og ute på gården eller i hagen. Det var dessuten innejente, ofte to stk., og i senere tid, da bestemor var syk, hadde de «husjomfru». Hun skulle ha tilsyn med alt i huset fra kjeller til loft, ordne med baking m.m. Det var også tre eldre damer som bodde på gården, tante Christiane og Marie, søstre av gamlekapteinen, og Gitta Bennecke, som kom på besøk og ble her i 30 år. De ble alle etter tur, begravet på familiegravstedet. I det hele tatt, var det mange mennesker, både slekt og venner som kom på besøk, og ble her ikke bare noen dager, men uker, på grunn av de dårlige kommunikasjoner. Vintertiden kunne det være stille, men om sommeren var det alltid noen, både av slekt og venner, som var på gården.

Både stellet i huset og fjøset var tungvint, da det ikke var innlagt vann noen steder. Alt måtte båres fra eleven. Senere ble det laget en stor brønn like ved låvebygningen, på nordsiden, og det ble brukt pumpe. I 1880 årene, ble noen av eiendommene på Sula solgt, og da fikk bestemor valget, enten å bruke pengene til utenlandsreise eller til vannledning. Det ble nok vannledning, og vannbeholder ble gravd opp i skogen, oppunder fjellet, den som er der nu. Det ble da lagt inn vann i fjøset og hovedbygningen, men noen kloakk var det ikke. vannet som var brukt, ble slått ut i en utslagskumme, hvorfra det var ett avløp. Den er fremdeles, like ved stabburstrappen.

Vintertiden ble det både spunnet og vevet, både til husbruk og til klær. Husholdningen var naturalia-husholdning, og det krevde mye arbeidshjelp. Høsten var det storslakting, og da ble kjøttet opparbeidet, og det ble lagt ned kjøtt i saltekar. Mye ble malt og laget til pølser, som ble saltet og røkt og senere oppbevart i kornbingene. Fisk ble innkjøpt, flekket og saltet. Det var en gammel mann på Valde, «Valde-Åmund», som var fast leverandør av fisk. Torsk, Lange og Brosme.

Kostholdet var enkelt, men sikkert sunt. Vintertiden var det 4 måltider, frokost, middag, nonsmat og kvelds. I sommertiden i slåtten var det viktig å komme tidlig igang, så da var det nærmest to frokoster + de andre nevnte måltider. Etter middag var det hvileøkt, for da skulle hestene føres godt, særlig i vår og slåttonnen. Til frokost var det melk og brød, senere kaffe og kanskje noe kald saltfisk eller sild. Middagen var skiftende med saltkjøtt, lapskaus, saltfisk eller spekesild, med en

eller annen sort suppe. Oftest melke- eller kjærnemelksuppe. Til nonsmat var det koka skummamelk, helt varm, og påsmurte skiver med søst eller ramost. Det ble også koka kuost, som ble brukt til pålegg. Den var god når den var nykokt, men steinhard når den ble gammel. Til kveldsmat var det alltid grøt. Bygg eller havremelsgrøt med sirup på, og melk.

I mine guttedager ble det drukket kaffe etter middagshvilen, men det var sjeldent noe å bite i til kaffen. Det ble visstnok brukt kandissukker eller brunsukker. Det var ikke i tabletter, men jeg husker at hushjelpen satt og klippet opp sukkertopper, i biter som ble satt frem på bordet. Det var spesielle saker til å klippe opp sukkertoppene.

Som tidligere nevnt ble det saltet både fisk og kjøtt, og på stabburet var det store trekjørel, hvor kukjøtt ble lagt i saltlake. Det samme med fisk som ble kjøpt. Spekesild ble kjøpt i 1/2 tonner, og det gikk mye av den. Som brødmat var det mest, i eldre tid, flatbrød, som var laget av hjemmemalt havremel og poteter. Flatbrødet ble bakt to ganger om året. Og da i store mengder, som ble satt i stabler på stabburet, i eget skap eller kister. Det ble leid bakstekoner til flatbrødbaksten, og da var det koner fra plassene som kom. Jeg husker Pernille fra Hølsplassen og Sundsbakk-Berte som var faste bakstekoner. De kunne sitte flere dager i kjelleren. Noen kjevlet ut brødet, og andre stekte det på takke, som stod i grua.

Sommertiden ble det fisket mye i elva, brukt garn i nederste dammen, og ellers med troe og mark når det var regnvær. Det fortelles at det ble brukt «kase», en stor kurv som var flettet av bjørketæger, som ble satt under demningen og fanget fisk i. Det var både pjakk, i begynnelsen av sommeren, og senere sjø-ørret. Onkel Johan hadde laget en brønn i elvefaret nedenfor dammen hvor han hadde fisk gående.

Det kom også en god del laks fra lakseverpet på Tøssa-Neset. Det er fortalt at det i eldre tider, da det ble brukt flakenot med gilje, at det var «søringer», folk fra Sogn som leide lakseverpet. På bilde av gården fra 1849, ser vi naustet de brukte ved Svinenesveien i Lillelvosen. Det er fortalt meg at de saltet ned laksen de fanget. Antagelig bodde fiskerne i Lauvika. Laksen ble flekket, og jeg har hørt fortalt, at det ble båret i «kaser», laksehoder og rygger, opp i Lauvika, så det var nok vanlig kost den tid laksefisket foregikk.

Vanligvis ble not og flake lagt ut i begynnelsen av mai, og fisket varte ut juli. Rett til laksefiske på Tøssaneset, fikk eieren av Solnør ved aksjonsskøyte i 1803. Foruten fiskeretten var det veirett ned til lakseverpet fra tunet til Håkon Tøsse, Hans Jakob garden, og ned på Tøssaneset. Se bygdeboka for Ørskog, 2. bind, side 490.

Fra 1820 da Ludvig Daae kjøpte Solnør, har lakseverpet vært drevet med leid hjelp.

Vanligvis var det på den måten, at det var avtale, at den som drev fisket, skulle holde not og passe den, og utbyttet ble delt likt mellom eieren av notretten og brukeren. Tøssaneset var kjent for å være et meget godt lakseverp. Fra gammelt av var det bare tre lakseverp med flakenot i Storfjorden. Det var Aursneset ved innløpet til Sykkylvsfjorden, Tøssaneset og Stordalsholmen. Etterhvert ble det flere flakenøter med gilje i Storfjorden, fremover mot århundreskiftet. Da vi kom hit, var det fremdeles flakenot på Tøssaneset, men det var ikke lagt ned treflake. Hvert år ble bunnen der noten var satt, rensket for tang og tare, og da det var lys sandbunn, var det lett å se fisken fra giljen, når den kom og gikk inn i noten som var laget som en stor pose. Når så fisken var kommet inn i posen, ble noten stengt, og fiskeren gikk ned fra giljen, og tok båten han hadde liggende like i fjæra, og rodde ut. Da laksen ofte går i stimer, kunne det være flere fisk som var gått inn samtidig. Noten ble så tørket opp, som det heter, og fisken tatt ut.

Det tok på øynene å sitte opp i giljen og passe på at det gikk fisk inn i noten. Åpningen på nota vendte alltid innover i fjorden, og det var bare på utstrøm at en fikk fisk. Når det var bakstrøm, strømmen gikk innover, kunne fiskeren gå ned av giljen, da det ikke var fisk å få.

Jeg husker at jeg som liten gutt var ute på Tøssaneset, og satt oppi giljen for å se når fisken gikk inn i noten. Det var da Peter Nedrevoll fra Ørskog som passet noten, og det var ganske mye laks som ble fisket der hver sommer. Petter bodde på Nedrevoll, men da laksefisket pågikk, leide han husrom hos Magnus Tøsse, i hans gamle hus. Det er nu revet. Petter kom til Solnør med fisken, enten roende, eller gående, og da brukte han en liten håndvogn, hvor laksen var. Det var ikke lite laks som ble tatt år om annet, og meget ble solgt i Ålesund.

I 1916 ble det slutt med flakenot, og det ble brukt alm. kilenot. Den ble satt på samme stedet som flakenoten stod. Petter Nedrevoll passet også kilenoten, som han hadde anskaffet. Han sluttet med laksefisket i 1930 årene.

Da det ikke var mulig å få noen til å fortsette fisket, på samme vilkår som Petter hadde hatt det, begyndte jeg å fiske.

Stedsnavn på Solnør.

På gården.	
Sjåvollen.	Område mot elva nedenfor demningen. Utsikt over Solnørvika.
Pepllassen.	Område ved sagen, mot sjøen. Gammelt hus like oppunder Trollkirken. Navnet etter en som bodde der. Peder Cristensen. Gammelt epletre.
Svineneset.	Nesset utenfor elevosen. Gammel vei helt ut.
Sørsundet.	Sundet fra vika og inn Hølen. Oppmudret sommeren 1972.
Dragssundet.	Sundet fra Hølen og ut i Apalvika.
Hølen.	Område mellom sundene.
Rognesteinen.	Stor stein i fjøra, i Lauvika.
Lakseberget.	I Solnørvika, ved grensen mot Tøsse. Byte mellom Tøsse og Langskipsoyteigen.
Lauvika ved nese	Syd for Svineneset. Jernstang i fjellet for merke av for elveos. Lakseskjønn 3/7 1893.
Hatleviknasset. og haugen.	Område fra Hatlevikplassen og ut mot grensen mot Hähjem.
Åkrane.	I Hatlevika, ned mot sjøen, hvor også merke er nedsatt, i.h.t. ovenfornevnte lakseskjønn. Gamle små åkrer.
Mastevikbakken.	Bratt bakke på den gamle hovedvei mot Ålesund. Det ble huggd mastetrær der. Lang rett skog.
Sundsbakken.	Gammel bygdevei til Skodje. Veien tok av ved Dragsundbroen, og bratt bakke opp til Myraplassen. Omr. tilh. Apelvik.
Hølsbøbakken.	Bratt bakke med sving, fra Hølsbøen og over Skomakerhaugen. Gamle hovedvei Sjøholt-Ålesund.
Bruabakken.	ferdig 1838 forbi Solnør. Fra elven (broen) var det først en bakke. Broabakken, og opp på Skomakerhaugen.
Solnørbakken.	Hovedveien til Sjøholt. Bratt bakke opp til Solnørgjerde. (Plassen).
Plassemrya.	Rett veistrekning fra Plassen og inn til Tøsse.

- Kapteinbenken.** Steinbenk, opplagt på oppsiden av hovedveien inn til Sjøholt. Gamle kaptein Ludvig Daae gikk tur til denne steinbenken på sine gamle dager. Hvilebenk. Like ved gamle Solnørbyte, mot Tøsse.
- Langskipsøybytet.** Grenseskille mellom Langskipsøyteigen og Tøsse. Peter Tøsse. 2 furuer, hvorav den ene er merket med X.
- Gamleveien.** Hovedvei mellom Ålesund og Sjøholt. ferdig i 1838. Nedlagt i 1926 da det ble ny vei. Senere tredje veianlegg, ferdig i 1964.
- Brostedet.** Første brosted over Solnørelven, ser en idag rester av på sørden siden av elven, bort overfor utløpsrennen fra kraftstasjonen. Det er tømmerstokker som er opplagt til brokar og fyldt med stein. På nordsiden ingen merker utenom et par store stener. Veien, gangsti, ridevei, gikk over Kleivane, forbi Kvilefurua, ned til Smikroken på plassen og videre ned bakken, over Lilleelva og bort til nevnte brosted.
- Nytt brosted, kjørevei.** Første gang 1845. Ny bro på samme sted både 1865 og 1893. Broen som var i 1912 da vi kom hit, hadde vært reparert flere ganger. Kjørebanen var lagt opp i møne. Høyest på midten. 1925, bro på samme sted som den gamle. Armert betong, med 4 armerte åser. Fjell på sysiden, og murt brukar på nordsiden. Den gamle bakken utjevnet, og fjellskjæring mellom Trollkirken og Skomakerhaugen.
- Trollkirken.** Området mellom Peplassen og Sørsundet i nord-syd, og Skomakerhaugen og Solnørvika i øst-vest. Det er et isolert område, lite tilgjengelig. Min bestemor, Anna Christine Daae, fikk laget gangstier opp på toppen, hvor det var god utsikt. I syd mot gården i vest ut Solnørvika, og i øst Solnørhølen. Gangstiene gikk til utsiktspunkter i nevnte retninger. I guttedagene var det spennende å ferdes der, da det er store steinblokker, og antyndning til underjordiske ganger i fjellet. Derav navnet på stedet. Se P. Fylling's Folkesagn, side 80 ii. bind, om Christen Wallin. Han ble «bjergtatt», etter han hadde tatt seg en tår over tørsten i Sundsbakken, hvor det var brenne-

	vinshendel, og ikke kom hjem til Solnør før dagen etter.
Solnørelven.	Kommer fra Nysetervannet, Svartløken, og følger dalføret gjennem Mevannet og Akselvollvannet, til Solnørdalsgårdene. Grensen Solnør og tilstøtende naboeiendommer, går mellom Engavannet og Svart-hølen.
Svarthølen.	En utvidelse av elven på Solnør's eiendom. Øverste del er grunn, en sandbanke i midten, og dyp høl nedenfor. God fiskeplass.
Svarthølfossen.	I gamle dager var det kvernhus like ved fossen. En kan idag se rester av kvernhus, vistnok 3 stk., ved et sideløp til elven. Det var folk fra Skodje som kjørte opp til kvernhusene og malte korn vinters-tiden. Alltid vann i fossen. Fiskeplass nedenfor fossen. Videre flere gode fiskeplasser i elven, neden-for til Vadene.
Vadene.	Har fått navn etter steder hvor kyrne vader over elven, går over.
Rundhølen.	Liten foss, hvor det er en rund utvidelse neden-for. Godt fiske når elven er stor.
Jettegryta.	Liten Jettegryte i fjellet, hvor elven går i strid strøm.
Strupen.	Også kaldt Smihølen. Et trangt skar i fjellet, hvor elven går. Noen stener ligger i utløpet, så det danner seg en dam i elveleiet. Vann ble ført i renne fra denne dam, og til vannhjul, som drev separator og kjinne i Borgstukjelleren. Smørmeieri i gamle dager.
Sagdammen.	Gammel dam, nedenfor badstua.
Gamlesaga.	Trerenne fra dammen og ned til gammesaga, hvor det var to undervannshjul for sirkelsagen og opp-gangssagen.
Kvernhuset. med slipesten.	Kvernhus med to kvernstener, og en liten vasskall til slipestenen, like utenfor kvernhuset. Sagen og kvernhuset ble revet i 1926.
Elveosen.	Elveosen og øra. Grensen for elveosen fastsatt ved skjønn i 1893. Fredet ved best. 7/4 1970. Direkto-ratet i Trondheim.

Hølen.	Området mellom Sørsundet og Dragsundet. Alt fiske med not og garn er fredet. Tidligere benyttet som østerspoll. Johan Daae hadde østers på streng-kurver. Det ble også etter at vi kom hit lagt ut østers-yingel, på 3 strenger som gikk tvers over Hølen.
Dragsundbrua.	Før trebru. I 1938 ble det laget ny betongbru, med oppmurte brukar. Sundet under bruva ble fordypet. I 1972 foretok Statens's havnevesen utdyping av begge sund, Dragsundet og Sørsundet.
Åtløga.	Fjellhammer like ved oppsatt transformator til veg-vesenets anlegg. Fjellet går med bratt kant ut i sjøen, og lett å komme på land fra båt. Også kalt «Kongens brygge», etter stodderkonge, d.v.s. byg-devakter. Se P. Fyllings bygdesagn, side 24. 1.ste bind.
Trongstigen.	Skogsveg langs elven, på sydsiden. Bratt ned til elven, og veien går på en hylle. Omtrent midt mellem Svarthølen og gården.
Brakka.	Anleggsbrakke som ble satt opp på en avsats like opp til Solnørdfaldalsbytet, på sydsiden oppunder fjellet. Ble brukt den tid det var Diamantborring i Solnør-fjellet for undersøkelse av jernmalmfelter. Arbeidet pågikk i 1914. Løypestreng fra fjellet og ned til brakka. 2 stk. Fra dagbrudd ble det fraktet malm på løypestrengene, og videre kjørt med hester ned til gården, og ut på Svinenesset. Der var satt opp kai, og jernmalmen lastet i båter og fraktet videre til smelteverk. (Bremanger).
Raudebekken.	Kommer ned fra fjellet, omtrent i byte med Solnør-dal. P.gr. av mye myrmalm er elveleiet helt rød-brunt av jernet.
Borrehull og malmdrift.	Flere steder i fjellet er der både horisonttale og vertikale borrehull. Ut fra de horisontale kommer det stadig vann. Kildenvann som ikke fryser om vin-teren. Ludvig P. Solnør satt en hel vinter oppe i et maskinhus og passet motor for drift av vannpumpe til borringen, og drift av taugbanen under driften.
Bytestein oppi fjellet.	Steinen ligger i ett sokk, øverst i fjellet. Er bytestein for grense mellom Solnør-Solnør-dal og Lid-Storvik.

Steinnakken.	Et skar i Solnørfjellet, hvor det går sti opp på fjellet.
Grøtdalen.	Ligger på Solnørdals grunn.
Gamlesetra.	Seter tilh. Solnør og ble brukt i 1850-årene. Fra gården går det sti opp på setra, og videre opp i Grøtdalen. Grunnmurer etter hus på setervollen som er lang og smal. ganske bratt sti opp på setra. Siste som setra der skal ha vært en gammel jente som ble kalt «Kronborg». Hun het egentlig Sofie Aslagsd. Vinje. Hun bodde på sine gamle dager på Flåte, hvor hun døde. Var drevet med geiter på setra.
Grøtdalstrippa.	Vei forbi Gamlesetra opp i Grøtdalen. Under siste diamantboring i fjellet, 1947, kjørte Nils Urke, som tjente her, bensinkanner helt opp i Grøtdalen. Vegen ble endel utbedret.
Barlindgruppen.	En gruppe ganske store barlinder, som står litt fremmenfor Svartedøra, like nedenfor en bratte i fjellet. Sjeldent store stammer. Er beskrevet i skogstidskrift av en dosent på Ås. De siste år har hjorten beitet endel på gruppen. 7-8 stammer.
Svartedøra.	Skar i fjellet, tømmerløype, litt utenfor Svartedøra. Bratt opp på Stornakken. Hjortevei.
Stornakken.	Skogkledd område ovenfor Svartedøra. Grense mot Apalset, opp mot snaufjellet. Hjorten har ofte tilholdssted der.
Stornakkhøla.	Før en kommer opp på Stornakken. Også skogkledd område. Forsenkning med bratte kanter mot syd og øst.
Kvilefurua.	Gammel furu på Apalset's eiendom i utmarka, like ved Solnør grense. Gangstien over Kleivane går like forbi denne furu, og det er laget til en benk, like ved treet. Det er laget en grop i stammen, ett stykke fra roten.
Wallin-furua.	Gammel bytefurru mellom Solnør og Apalset. Vest for Kvilefurua. Treet er gått overende, men i stammen mot Solnør er det merke i brysthøyde, C.W. Det er flere bytefuruer for Solnør utmark, som er merket på denne måte.
Storfurua.	Stor gammel furu (ca. 400 år), som står ett stykke nordvest for ovenfor nevnte furu. Treet er helt frisk,

	med en mektig krone. Stammen er ca. 1 1/2 m. i diameter.
Vannbassengen.	Ligger i skoglende ned mot utmarksgjærdet. Vest for Svartedøra.
Lensmannsveien.	Gangsti, skogsvei fra attlega ovenfor Storsteinen, og opp i fjellsiden. Deles seg, og en gren går opp og østover til tømmerløype. Andre gren går vestover og også oppover, og er gangsti forbi Kvilefurua. Her gikk i gamle dager første telefon over Kleivane, fra Solnør til Sjøholt. Sunnmøre telefonsamlag, startet av Johan Daae. Veiens navn etter han.
Storløypa.	Det er to tømmerløyper, hvor tømmeret ble løyet ned det bratteste, og kjørt videre fra enden av løypa og ned til lunne på bømarka til sagen.
Sommerfjøset.	Det er nu revet. Sommerfjøset stod opp ved det nuværende grustak. Ble brukt om sommeren når kyrne var i utmarka. Budeie og mellem-jente, gikk opp til sommerfjøset morgen og kveld og melket kyrne, som ble satt inn for natten.
Sommerfjøsvegen.	Veien som går fra låven, oppover marka til grind i gjærdet for bømarka. derfra opp til sommerfjøset og videre til lunnepllass. Nu bilvei. I gamle dager nærmest gangsti. Dårlig kjørevei om sommeren.
Skogsvegen.	
Plassegrova.	Kommer fra utmarka vest for Plassen, og renner ned i Lilleelven, like ved sjøen, Øra.
Lilleelva.	Kommer fra skogsmark, oppunder Svartedøra, og renner vestover i område hvor det er dyrket mark. Videre gjennem haven og ut på øra.
Tørkehuset.	Brendte i 1922. Ble brukt til å tørke korn i.
Storsteinen.	Stor Stein øverst på Storattelega.
Bøkallèen.	Alleè av bøk i Mammahagen. (Elverhøi). Trærne plantet av Anna Christine Daae, i 1860 årene.
Mammahagen.	Anlagt av Anna Christine Daae, samtidig som Bøkallèen ble anlagt. Det ble lagt opp to rotunder med sten øverst i hagen, og satt opp et lysthus på den nederste. Etter et gammelt kart over gården, var det planlagt prydhage på nordsiden av elven. Det ble da anlagt spaserveier, med hvilebenker av sten der det var vakker utsikt.

Husmannsplasser på Solnør

SOLNØRGJERDE - SOLNØRPLASSEN.

Plassen har ikke eget matrikulnr., og således ikke fraskyldet hovedbruket.

Området er beskrevet i bygselseddel av 10. jan. 1880 tingly. 10. apr. 1880.

Festeseddel fra Ludvig Daae til Johannes Johnsen, på et stykke utmark, av 1. januar 1827. tingly. 5. juni 1827.

Johannes var gift med enke Berte Salmondsd. Kjønes. Johannes døde i 1837. I 1841 ble Berte gift med Ole Paulsen Dalen fra Lom. Ole Solnørgjære, som han siden skrev seg, var en flink gråstensmurer; Han murte bl. annet grunnmuren under Skodjekirken i 1860. Muren rundt kirkegården var også hans verk. Som før nevnt var det også Ole Solnørgjære som la opp murene til den nye låven på Solnør, som ble ferdig i 1868.

Bygselseddel fra Ludvig Daae til Paul Gulbrandsen Kringen. Dat. 10. jan. 1880, tingly. 10. april 1880.

Festeområde det samme som ovenfor, og betingelsene noenlunde de samme. Nausttomt utvist på et 1/2 naust. Den andre halvdel til festeren av Lauvikplassen. Nu eies 1/2-parten av naustet eieren av Solnør.

Paul (Solnør-Pål) var gift i 1880 med Anne Marie Martinusd. Nedrehus, Norddal. De hadde to sønner, Lars og Ludvig. Lars reiste til USA og bosatte seg der. Lars ble gift i 1912 med Emma Olsd. Strømmen.

Ludvig ble boende på plassen. Både far og sønn var trofaste hjelpere med alt forefallende arbeid på Solnør. Ludvig var gift med Petrine Stige fra Skodje. De har 5 gutter og 1 datter.

Fester Ludvig Paulsen Kringen, fikk rett til å kalle seg Solnør, av Johan Daae.

Festeseddel dat. den 26/2 1939, fra H. Daae Qvale til Ludvig Solnør. Gyldig på Ludvig og Petrines levetid. Ingen arbeidsplikt, og leie kr. 60,- pr. år for plassen.

Gudbrand Kringen, kom hit til Solnør i 1850-60 årene. Han kom fra Kringen ved Otta, Gudbrandsdalen. Etter som jeg har forstått og hørt, var det ofte i de senere årene at det kom folk fra Gudbrandsdalen og over til Sunnmøre. Det var mest folk som ville prøve fiske, og tok ellers alt forefallende arbeide. Således arbeidet Gudbrand Kringen både på Solnør og på Nedregård, hos Henrik Wind Daae, som bodde der og var utskiftningsformann.

Sønnen Paul Gudbrandsen Kringen, kom sammen med Gudbrand hit til Solnør. Det var i hans unge år han kom hit. Paul eller Solnør-Pål som han senere ble kaldt, var født i 1849. Han ble gift m. Marie Hauge fra

Fjørå i Nordal, og bygslet Solnørpllassen 10/4 1880. Han bygde det huset som er der nu. Låven med fjøsene tilhørte plassen. Husene var før plassert lenger øst, nærmere grensen mellom plassen og bøgarden for Solnør. De gamle husene må være revet når den tidligere bygsler flyttet. Videre hørte det til plassen et halvt naust i Lauvika. Sjøveien gikk over Lauvikplassen ned til naustet.

Solnør-Pål, var en evnerik og foretaksom mann. Han fikk mange oppdrag fra Daae-familien på Solnør, og fra den tid jeg kjente ham, var han alltid omgjengelig og velvillig. Var det noe som skulle gjøres av praktiske ting, så var det vanlig å snakke med han Pål, og alltid fikk en det svar; «at det var vandalaus.» D.V.S. at han skulle ordne med det.

Det var vanlig at når lensmannen skulle kunngjøre en eller annen ting, skulle kunngjøringen leses opp på kirkebakken, når det var prekesøndag. Da Johan Daae ble lensmann, måtte han praktisere den slags kunngjøring, men da han selv ikke var noen ivrig kirkegjenger, fikk han Pål til å gjøre det.

I Skodjekirken har Solnørfolket en bestemt plass på galleriet, Solnørstolen som den blir kaldt. Hver søndag når det var noe som skulle leses opp på kirkebakken, møtte Pål opp på Solnørstolen, hvor han satte seg på bakerste benk og fordypet seg i kunngjøringen som han skulle lese opp. Vi sa at han satt og leste på leksa. Når så gudstjenesten var slutt, og almuen samlet seg utenfor på kirkebakken, gikk Pål bort til det søndre gjærde, hvor det lå en sten. han gikk opp på stenen, og begyndte å lese høyt og tydelig opp kunngjøringen. Han var liten av vekst så det passet godt at han benyttet stenen til å stå på. Det ble da stilt rundt ham, og folk lyttet til hans opplesing.

Pål ble mye benyttet til skysskar, når det var noen som skulle reise, eller det skulle hentes noen, som regel på Sjøholt. Han satt da bakpå kuskesetet på stolkjerra, og enten underholdt den han skysset, eller lyttet vel til samtalen mellom de to som satt fremi setet. det forekom nok ofte at han blandet seg inn i samtalen også, men til ingen forkleinelse for han. Når han skysset til selskap inne på Sjøholt, Vollen som det ble kaldt, om det var til dr. Holst eller til lensmann Heltberg, eller andre, måtte han selvsagt ordne med hesten. men det var fast regel at skysskaren ble buden på kjøkkenet, når han hadde stelt med hesten. Han ble da traktert med vin og kaker. Pål var ingen kostforakter og han tok godt til seg av det han ble traktert.

Det har også vært en gammel skikk på Solnør at Julen skulle skytes inn. Det var for å skremme bort alle troll og onde makter. Dette oppdraget hadde alltid Pål. Den tid man ikke hadde dynamitt ble det brukt svartkrutt. da måtte denne salutt forberedes tidlig. Da ble det på for-

hånd borret hull i stener som var brutt opp, og måtte skytes. Det var alltid fem skudd, og alt måtte forberedes og være klart til julafoten. Hullene i stenene måtte laddes før det var mørkt, for salutten skulle gå presis kl. 5 em.

Det er her på gården en liten høvel, som er laget av en hvalrosstann. Det er tange i den (jern) og fullt brukbar. I min bestemors opptegnelser skriver hun at høvelen har tilhørt Paul Kringen, og har vært i mange år i hans slekt. Han ga høvelen til familien Daae. Den ligger i skapet i bibliotekstuen, hvor der er endel andre rariteter.

Da Pål døde, var Ludvig gift med Petrine, som var født Stige. På plassen fødde de 3-4 kyr og 10 til 12 vintersauer.

Ludvig døde i 1961. Han hadde alle sine år bodd på plassen, og hadde for det meste sitt arbeide på Solnør.

I sine unge år gikk han på Gjermundnes landbrukskole. Noen annen utdannelse hadde han ikke, men han hadde lest meget og var en klok mann. Den tid onkel Johan levde hjalp han ham med alt forefallende arbeide. Gården var jo bortforpaktet, så med driften av den hadde han ikke noe å gjøre, men onkel Johan som var meget interessert i skogsskjøtsel, hadde Ludvig til å plante gran og grøfste.

Det ble således plantet gran rundt innmarken, delvis granhekker og delvis enkeltstående trær, der bøgarden gikk. Videre enkelte felter hvor det nu er store trær, opp til 1 1/2 til 2 m³. Mange av disse trærne er avvirket.

I forbindelse med starten av Sunnmøre Telefonsamlag som Johan Daae fikk igang, var Ludvig mye med på anlegg av telefonlinjene.

Da vi kom til Solnør i 1912, og far satte igang å bygge elektrisitetsverket hadde Ludvik fast arbeide i hele anleggstiden. Det var ferdig i mai 1913. Da det ble satt igang diamantborring i fjellet, for undersøkelse av malmforekomstene, hadde han fast arbeide med det. Det var vesentlig i 1914.

Da den nye saken ble bygd, var Ludvig med på det, og ble senere fast sagmester, etter at han hadde lært av Gruben-karene som kom fra Mo i Rana. Han var bakmann til å begynne med. Han var også med når høvelmaskinen ble kjørt, men det var Lars Østgård som stilte inn høvelmaskinen.

Ludvig var fast ølbrygger. Det ble alltid brygget øl av byggmalt, ofte to ganger om året, men fast til Jul. I eldre tider var det Bakke-Petter, Petter Sundsbakk som var ølbrygger, og han melta kornet også. Da han døde overtok Ludvig ølbryggingen, da han hadde lært kunsten av Bakke-Petter.

I min tid var det alltid Ludvig som brygget. Det kunne vel forekomme at kornet ble meltet av noen andre, men selve bryggingen stod Ludvig for. Om han begyndte tidlig om morgenen, ble det alltid nattarebid for han, og han gikk ikke fra ølsåen før han så at ølgjæren var igang. Vi gutter fulgte interessert med i hele prosessen, men når det led langt på natt ble vi trette, og Ludvig ble alene i kjelleren med bryggingen. Og juleøl ble det.

Ja, jeg har bare gode minner fra den tid jeg var sammen med Ludvig, både i guttedagene, og senere da jeg overtok gården. Han var ikke med i skogen eller ved fremdrift av tømmer, men var alltid på sagen og for edlet tømmeret til bygningsmaterial. Det gjorde han også på en dyktig måte, og kunne utnytte tømmeret på beste måte.

LØVIKEN (Lauvika - Skareplassen).

Betegnelsen på nevnte plass har vært forskjellig, men ved skylddeling, etter matrikulen av 1838, fikk plassen Inr. 388 i Borgund tinglag, som parsell av Solnør, med skyld 1 ort og 16 skilling. Etter matrikulen av 1868 fikk Solnør Grn. 15/1 med en skyld av 12 mk. og 88 øre. Som underbruk av Solnør fikk Løvik, som plassen er benevnt i matrikulen, Grn. 15/2 og skyld 0,59.

Ved festeseddel av 6. juni 1804, hvor Christen Wallin bortfester plassen til ungekar Poul Christensen Førlien, er grensene for plassen nøyje beskrevet, videre bøkselavgift og andre vilkår.

Av nevnte festeseddel fremgår det at plassen tidligere var bygslet av Mads Eriksen og hans hustru, på deres livstid. Imidlertid har enken etter Mads, gått med på at Poul Christensen Førlien får bygsel på plassen. Mads Eriksens festeseddel må således være opprettet før 1804. Christen Wallin var gift med Maren Elisabeth Abelseth, som hadde skjøte på Solnør av 14/8 1797. Det må antas at Mads Eriksen hadde festeseddel på plassen før den tid. (Ca. 1792. Ifølge kirkebok for Skodje sogn, var første barnet som Mads Eriksen og kone, fikk etter at de flyttet til Lauvika, sønnen Rasmus. Han ble døpt i 1793.) A.M. Eier av Solnør på den tid må ha vært Jørgen Paulsen Abelseth som overtok Solnør i 1756. Han var gift med Ragnhild Høegh.

Plassen hadde ikke noen adkomstvei for kjøretøy, men fra gamle Svinenesveien gikk det en gangsti vestover og opp til plassen. Det gikk også en gangsti opp fra tunet og opp på høydedraget syd for plassen, opp på den gamle hovedvei. At plassen også har hatt betegnelsen Skareplassen, kommer av at husene med den dyrkede jord, lå i ett skar mellom Lauvika og det ovenfor nevnte høydedrag. Det var ikke stor

jordvei som hørte til plassen, men den var veldyrket og fødde vanligvis 3-4 kyr, og noen sauер. Låven lå midt i skaret, og det var vanlig tømret fjøser for kyr og sauere, samt høylåve. Låven ble revet i 1926 da den nye hovedvegen ble lagt i skaret der nu E-69 går. Huset lå opp i bakken, ovenfor den nevnte hovedvei. Det var en gammel røkstue, solid tømret og utvendig bordkledd. Den var ikke stor, lå i øst-vest retning med inngang fra øst. Inngangen var todelt hengslet dør. Gangen var ca. 2-3 m. bred, ca. halve husbredden. Den andre halvdel var kjøkken med grue. Røykstua var som vanlig i hele husets bredde, med ljore i taket. Ljoren var en karm på ca. 1/2 m. i firkant i mønet midt i stua, og luke i ljoren med stang som gikk ned på beten, som gikk tvert over stua. Stangen var hengslet i luken, og ble brukt til å åpne og lukke denne. Det var også en etg. ovn i stua. Den har sikkert vært satt inn i senere tid, og det var pipe opp på taket direkte fra ovnen. Stua var hvitmalt på begge langveggene opp under raften. I det ene hjørnet stod en «sengbenk». Den kunne trekkes ut til dobbelseng. Den står nu i peisestuen i Mevandshytta. Blåmalt, dallblå.

Videre var det et kammers hvor det var to senger. Dør fra stua. I kammerset var det underloft, med vindu vestover, som ga god utsikt ned på vika. Over kammerset var det et loft, hvor det var en flatseng. Steil trapp fra en yttergang opp på loftet. Den som skulle ligge på loftet måtte nærmest krype opp. Røykstua hadde torvtak. I det hele tatt ett hyggelig lite hus. Det ble revet i 1930-årene. Tanken var å flytte det ned på Lauvikneset, men tømmeret var så dårlig at det ikke var lønnsomt.

Henrik Daae Qvale overlet garden i 1970 til sonen Johan Daae Qvale. Han sluttet som lensmann i 1972. Etter at han sluttet lensmann, tok han til å skrive om Solnør og plassane og underbruka som høyrede til garden. Diverre fekk han ikkje fullføre dette arbeidet då han døydde brått 17. august 1974.

Av fru Ellen Daae Qvale har vi fått låne manuskriptet til det han hadde skrive, og fått løyve til å bruke det i årsskriftet til Skodje Sogelag. Noko vi er glad for.

Henrik Wind Daae Qvale var født i Narvik 26. september 1903. Foreldra var overrettsakfører, seinare lensmann i Skodje, Andreas Marcus Qvale og kone Susanne f. Daae.

Han tok middelskoleeksamen ved Hartmanns pensjonatskole i Asker. Artium tok han ved Hallings skole i Oslo. Seinare studerte han Jus ved det juridiske fakultet ved universitetet i Oslo. Han sluttet sine studier før juridisk embedseksamen, og gjekk istaden eit år ved Vinterlandbrukskolen i Oslo.

Henrik W. Daae Qvale hadde ved testamentarisk arv vorten eigar av Solnør Gard alt som ung gut, og heile livet var det garden og drifta av den, som låg hans hjarte nærest. Det var vel også dei sterke banda til garden som gjorde at han slutta sine juridiske studier.

Då han kom heim etter landbrukskulen tok han over drifta av garden, han var samstundes lensmannsbetjent for sin far.

Då Andreas Qvale gjekk av som lensmann i 1939, vart Henrik W. Daae Qvale utnemnt som lensmann i Skodje. Eit ombod han hadde til han gjekk av etter oppnådd aldersgrense i 1972. Med undatak av eit år under krigen.

I sitt yrke, og som privatmann var Henrik Daae Qvale ein venesel mann og ein likandes kar, utan at det førte til at han såg millom fingrane med det han tykte var urett.

Mellom hans interesser var også lokalhistorie og det som hadde levd i nærmiljøet. I hans yrkesaktive liv tok tenesta som lensmann og drifta av garden det meste av hans tid. Etter at han gjekk av som lensmann tok han til med nedskriving av historisk materiale.

Han var med i boknemnda for «Bygdebok for Skodje» (1961), og var også med og starta Skodje sogelag i 1972. Han var styremedlem der til han døydde i 1974. Det var eit stort tap for sogelaget som kunne hatt god bruk for hans erfaring i lokalhistorie.

A.J.M.

Knut Ytreberg

LÆRAR I SKODJE 1876 - 1914

av Nils-Jarle Ytreberg.

Knut Nikolai Vilhelm var hans fulle navn og han ble født på Ytreberg i Skodje 7/11 1854 som det fjerde barn i en søskenflokk på syv. Søsteren som var eldst, døde som spebarn så det ble bare en gutteflokk som vokste opp. Faren Nils Martinus Ytreberg bygslet garden i 1847 og kjøpte den av Borgund kirke i 1867. Han kom fra Ytreskodje fra et bruk hvor fedrene i to ledd, begge med navnet Nils, hadde vært gardbrukere. Moren til Knut, Ane Marta kom fra Skodjebakken. Foreldrene hennes flyttet inn til Skodje som gifte fra Langeland i Sunnylven i 1818 (Stenseth 1978).

Knut giftet seg i Skodje kirke 28/4 1878 med Berte Lovise Nes fra Engesetdalens. Hun var datter av lærer og senere gardbruker Peter Andreas Nes (født Flaate) og Anne Gurine Øvrehaug fra Fjørå i Nordalen. Som nygifte var de først kort tid bosatt hos Lovises morsøster Hanna i Elling-garden på Hähjem. I 1881 bygde de seg hus på bygslet tomt ved tjernet på Valde. dette huset ble senere flyttet til eiendommen Nybø i Flåtegjerdet som ble kjøpt i 1883. Her bodde de resten av sit liv, og fødte åtte barn, 5 døtre og 3 sønner, men minstegutten døde 7 måneder gammel.

Knut vokste opp under fattige kår med hardt arbeid på den tungvinte og noe isolerte, men naturrike Ytreberg-garden. I sin yngre ungdom deltok han i vinterfisket. Lysten til å lese og lære og bli noe, våknet tidlig i guttedagene. Det var trolig på Folkehøgskolen i Skodje i 1872 han bestemte seg for å bli lærer. Skolen ble startet dette året i Olivergården og ble ledet av den unge teologen Einar Schavland og med kirkesanger og lærer Ludvig Flaate som annenlærer (Bygdebok for Skodje). Her var det nok stor stimulans å få for den unge mannen, også ved å treffe jevnaldrende gutter fra hele Sunnmøre. Etter meget strev fikk han lånt seg noen penger for å ta lærerutdannelsen i Tromsø, hvor det var lettest å få økonomisk støtte. «Faren let vondt og meinte at han dugde til ingen ting. Men Knut let seg ikke skræma,» skriver Ole K. Sorte (1924). Han gjennomførte utdannelsen med kullets beste karakterer. Sammen med Severin Nes, som senere ble hans svoger, satte han i gang diskusjonskvelder ved skolen. Hele sitt liv senere førte han en stor korrespondanse med flere av sine studiekamerater.

Fra Seminaret dro han rett til sin første lærerpost som ble på Vega på Helgelandskysten. Men her sluttet han allerede etter ett år på grunn av dårlig helbred og trivsel. Han reiste så hjem hvor det var håp om å få poster i nærheten. Stillingene ble ikke ledige og han søkte poster både på Østlandet og Vestlandet. Han fikk en lærerpost ved Kongsvinger, men likevel ble det til at han på nyåret 1878 tok en stilling i Nessel i Romsdal, hvor han holdt skole i Tjelle og Osmarken. Det samme året ble lærerstillingen i Svarta og Glomset ledig, og her kom han til å virke til han søkte avskjed i 1914. Interessen for læreryrket var meget stor da han søkte avskjed i 1914. Interessen for læreryrket var meget stor da han endelig kom i post. Han er blitt betegnet som litt av en fortellermester (Ole K. Sorte), men også streng. Av korrespondanse med kolleger går det fram at man hadde problemer med disiplin og manglende interesse både blandt elever og foreldre. Barna fikk liten tid til lekselesing på grunn av annet arbeid i hjemmet og det var problemer med undervisningsformer.

Andre interesser kom etterhvert i forgrunnen. Knut ivret for målsaken enda han selv hadde fått sin opplæring i riksmaål, for avholdsaken og kristendomskunnskap. Han deltok også i debatten for ny organisasjon av den norske kirke og i «statsrådsaken» i 1880-årene. Venstreman var han, men han kunne godt refse sit eget parti. I følge Sorte og egne kilder var han uredd og holdt steilt på det som han mente var rett og godt. Ofte våget han seg for langt ut og kom i stridigheter som skapte sår for livet.

Offentlige hverv hadde han lite av. Han var med i ligningskommisjonen i Skodje i 1902-4 og vikarierte kort tid som herredskasserer i Skodje i 1900. Han ble ofte nytta som taler. Jubileumsåret 1914 og trolig også i 1905, holdt han 17. maitalen på Skodje.

Knut var dypt religiøs. Hans hjertensbarn i mange år var å få utgitt en ny Luthers forklaring til bruk i skolen. I denne sak brevvekslet han med skolefolk og geistlige hele landet over. Det var nok arbeidet med denne boken som var grunnen til at han søkte tidlig avskjed fra skolen. Den første utgaven kom på eget forlag i 1915. En større utgave «Kristelig barnelærdom» ble forlagt av Lutherstiftelsens Boghandel, Kristianina i 1918 og ble godkjent for bruk i folkeskolen av Kirke- og undervisningsdepartementet ved kongelig resolusjon i 1918. — Uheldige omstendigheter med ny rettskriving ved utgivelsen, førte til at boken ikke kom så meget i bruk. En landsmålutgave med ett tillegg om veiledning for lærere, forelå i manuskript ved hans død i 1928.

Folkeliv og ættegransking opptok ham sterkt i de senere år. Han samlet materiale til en bygdebok for Skodje. Kirkebøkene i Skodje var

for en stor del gjennomgått og de fleste gardene og folket der hadde fått sin omtale i større eller mindre omfang. Økonomien hindret ham i å nå de statlige arkiver. I begynnelsen av 20-årene skrev han en skolehistoriefor Skodje og han var også opptatt med å samle sanger og stev. Mye av materialene samlet på disse områdene ble lånt ut og kom på avveier. Knut hadde fått overlatt en samling av Sivert Flaates skrifter. Sivert var far til konen til Knut. I ett brev fra 1912 blir Knut bedt om å være kommisjonær i Sorte krets for Sunnmøre Historiske lag. Det var nok i denne anledning at han sendte Siverts opptegnelser over historiske, geografiske og biografiske arbeider til Laget for publisering og en del ble etterhvert trykket (Flaate 1914). Sivert hadde også laget en rekke sanger, taler og rim til bruk i bryllup for Lars Valde, som på den tid drev som kjøgemester. Versene var mest skrevet på dansk iblandet noe bygdemål, mens «Kjøgemester-Lars» fremsa dem på Skodjemålet. I en artikkel (Ytreberg 1927) skildrer Knut bryllupsikkene i Skodje i midten av det forrige århundret med innslag av Siverts bryllupstaler på rim. Han skrev versene om på Skodjemålet så langt rimet og ordlaget ikke ble ødelagt.

Allerede i sin ungdom begynte Knut å skrive dikt. Et sted skriver han om seg selv (ca. 1888) at det i grunnen dikter han ville bli. Til flere av diktene laget han egen melodi som han gjerne søkte hjelp til å harmonisere. Blandt annet har han skrevet «Skodje-song» som lærer og organist Johan Slyngstad laget melodien til (se Bygdebok for Skodje), «Sunnmør-song» og sågar en «Fedreland-song», begge med egen melodi. I den siste sangen lyder det første verset:

Fagert er Norig med fjell og fjord,
fagert med tindar mot sky;
fager med solskin um natti der nord;
fagert med bygder og by;
fagert når snø over viddene glansar,
fagert når skogen med lauvsprett seg kransar.
Fagert um morgen, fagert um kveld;
fagert um sumar
når pruda med blomar
landet si høgtid held.

En sang med egen tone lagde han til innvielsen av det gamle bedehuset på Valde, også et dikt som velkomst-hilsing til sogneprest Nils Holte i november 1918, og han lagde ivhertfall et utkast til «Cantate» til 50-årsfesten for Ålesunds Ynglingeforening i 1919. En del dikt og

diktutkast er bevart, noen er publisert i aviser og andre skrifter, en del er trolig kommet på avveier. Melodiene er stort sett borte. Et lite dikt lyder slik:

Takk for lilja, du meg gav!
Takk for gleda og derav!
Eg vil djupt i hjarta inne
gjøyma vel det kjære minne.
Der eit bilæte av det
fint, men fast hev prenta seg.

Men Knut hadde ikke evner og interesser bare på det teoretiske plan. Han drev og med litt snekkerarbeid og treskjering. Tegninger av treskjeringsmønster tyder på at han utarbeidet mønster selv. Sommerfjøset på Nybø ble bygget av steinheller, steinbord med stoler datert 1918, som står et stykke unna og hele 220 meter steingarder omkring innmarken, vitner om at han også likte å stelle med Stein.

Det er tydelig at Knut var en meget følsom person som aldri fikk skikkelig utfoldelse av sine evner, interesser og arbeidskrefter. Allerede i barndommen ble han knuget av fattigdom, hardt arbeid og av sin strenge fars liten forståelse av guttens leselyst og hug til å lære. Faren var selv av meget praktisk natur og på dette plan ofte en foregangsmann i bygden. Knuts utferdstrang og lyst til stadig å lære mer, kom i konflikt med hans ekteskap og sterke bådn til hjem og familie. I bygden ble miljøet for trangt på mange måter. Hardt arbeid, dårlig økonomi og en kone som tidlig ble syk på livstid, førte til at det ikke ble overskudd på tid og krefter til litterære virksomheter. Mye ble gjort etter at han ble «kvitt» lærerposten, men kreftene og økonomien strakk ikke til å føre granskingen og diktingen fram til målet - publiseringen.

KILDER

Bygdebok for Skodje. 1961 Flaate, S. 1914. Tidsskr. Sunnmøre historiske lag. Årg. 5 Sorte, O.K. 1924. Sunnmørsposten 8/11 - 24. Stenseth, O. 1978. Skodjebakkslekta. Stensil. Ytreberg, K.N. 1927. «Kjøkmester-Lars». -Tidsskr. Sunnmøre historiske lag. Årg. 16-17 Ytreberg, K.N. Privat arkiv av skrifter og brev.

ETTERSKRIFT

Jeg er bedt om å skrive en artikkel om lærer Knut Ytreberg i dette heftet. Jeg fikk ikke oppleve å treffe min bestefar. Bildet av han har jeg delvis av hva jeg har hørt fortelle om han og spor han har etterlatt seg i gamlestuen og på garden ellers på Nybø, mest fra skrifter og særlig brev som ligger igjen etter han. Jeg har ikke hatt anledning til å granske i

offentlige arkiv og bare lite i trykte kilder. Jeg har for eksempel ikke noen oversikt over hva han har publisert av sine dikt og skrevet av saksinnlegg i debatter og lignende, trolig helst i aviser.

De to protokoller som ligger igjen med mer renskrevne notater over ætter i garder i Skodje, ble lånt ut til Ludvig Fylling da han arbeidet med Bygdebok for Skodje. Den gang ble det tatt avskrift av protokollene, som senere kom i kommunens arkiv. Kopier av dette avskriften ble senere utlevert til Skodje sogelag til bruk for videre ættegransking. Det er mitt håp at dette upubliserte materialet må bli til gavn for en fremtidig slekts- og gardsbok. Materialet burde gi gode retningslinjer som vil lette det videre arbeid og gi mange videre opplysninger som ikke finnes i noe arkiv. Det er også mitt håp at materialet i fremtiden blir behandlet med respekt og at man gir «keiseren hva keiserens er» som min gamle lærer professor Hjalmar Broch presiserte for oss studenter for mange år siden.

Hagebrukets pioner i Nord-Norge

— Severin Ytreberg.

Mannen som fekk tropeplanter til å blomstre på 70 grader nord.

— Av Olger Stenseth —

Severin Andreas Nilsen Ytreberg var født på garden Ytreberg i Skodje i 1864. Dei var seks brør i syskjjenflokken, og Severin var den yngste av dei. Nummer tre i flokken var læraren og folkeminnesamlaren Knut Nikolai Vilhelm Ytreberg. Faren var frå Ytre-Skodje, men hadde sine slektsrøter frå Ansok i Stranda. Mora var frå Skodjebakken, men hadde sine slektsrøter frå Langeland i Sunnylven.

Dei måtte tidleg lære seg hardt arbeid og i arbeidslivet heldt dei sovisst ut saman med andre, alle desse brørne. - Severin var so vidt fyllt 13 år da han første gongen reiste ut frå heimen. Han reiste då til Giske og tente der, og han var i sin unge alder og med på fiske. Han vart konfirmert medan han var der ute, og vart konfirmert i Giske kapell.

Men som med Knut, so og med Severing. Hugen deira trådde etter å kome ut å lære meir. Dei hadde givnader som kravde noko anna enn det vanlege yrket på garden og på sjøen. For faren - som i 1864 fekk kjøp garden Ytreberg - sette nok økonomien ei streng grense for kva han kunne hjelpe sønene sine med. So det vart hardt arbeid ved sida av skulen som førte dei fram til lærarutdaning.

Severin Ytreberg fekk si lærarutdanning ved Tromsø Seminarium, og etter lærarutdaninga fekk han og lærarpost i Tromsø. Og ein kan veltru at lukka her kom han i møte på ein måte som gjorde det mogleg for han å nytte sine evner og interesser. I Tromsø vart han kjend med henne som vart kona hans gjennom eit langt og aktivt liv. Olufine Marie Eidissen heite ho, og ho var frå Tromsø. Hennar far var gardbrukar og åtte garden Bjørkåsen ved Tromsø. Ole Eidissen var namnet hans og han var ved sida av bondeyrket evangelisk forkynnare og hadde sterke interesser innan kristne organisasjoner. Inn i dette miljøet kom Severin Ytreberg då han berre 21 år gammal gifte seg med Olufine og kom til å bu i denne heimen. - Han hadde si lærargjerning i skulen, men hans vidtomspennande interesser rakk og langt utanom den. Saman med den kristne kulturarven han hadde med seg frå barndomsheimen var det og utan tvil dei sterke kristne tradisjonane i hans nye heim som vart avgjerande for hans livssyn og mange av hans gjeremål seinare i livet.

Alt tidleg kom han med og vart sterkt engasjert i kristent organisasjonsarbeid i Tromsø. Han var ei lang årrekke organist i Tromsø kyrkje, og han var aktiv organist som aldrande mann. Og etter at radioen vart utbygd i vårt land, heldt han ei rekke radioandakter der.

Av praktiske interesser var det arbeid med jorda og det som vokser som hugtok han mest, og det var på dette feltet hans arbeid førte han fram til å verte vide kjend. Ja, innan gartnaryrket kjend langt utanom landets grenser. - Han overtok Bjørkåsen etter svigerfar sin og spesialiserte seg på hagebruk. Med eit framsyn og ein dugslik dreiv han fram eit moderne gartneri som ei tid var det nordlegaste i verda, og vart innan gartnerihald halde som ein sensasjon. Det som tok til i det små vart eit storverk. Det som i byrjinga nærest var ein hobby ved sida av læraryrket vart eit monument over mannen Severin Ytreberg.

So tidleg som i 1896 bygde han det fyrste veksthuset på Bjørkås. Og med åra kom fleire til so det snart vart rekna som eit av dei store i landet. Heilt fram til 1924 dreiv han gartneriet ved sida av sitt læraryrke og alle sine andre gjeremål. Men frå då av slutta han som lærar, og gjekk inn for gartnaryrket og bygde ut som hovednæring det då so kjende Bjørkås gartneri. Det vart snart ein sensasjon innan gartnerihald av di det låg so langt mot nord. Ei tid var Bjørkås gartneri det nordlegaste i verda på nær 70 grader nord.

Severins enorme interesse for planter gjorde at han og på dette feltet tileigna seg store kunnskaper. Og han dreiv mykje forskning og forsøk med krysning for å skape planter for det harde klimaet der nord. Norsk Hagetidende skreiv om han etter hans død «hans virke artet seg på mange måter som professor Shübelers, det galdt for ham å få prøvd fram flest mulige planteformer, og i årenes løp har antallet på slike kommet opp i mange hundre». - På gartneriutstillinga i København i 1912 vekte hans rikhaldige utstilling stor interesse og vart omtala som ein sensasjon. Og på utstillinga i Oslo i 1914 fekk han og gullmedalje og fleire prisar.

Ei av hans hjartesaker var å få oppretta ein hagebruksskule og eit forsøksenter for Nord-Norge. Han ivra for denne saka, skreiv og heldt foredrag. Og det låg tyngde bak orda hans, so også her fekk han sjå fruktene av sitt arbeid då Gartnerskulen for Nord-Norge i Rå i Kvæfjord var skipa. Rektor ved denne skulen skreiv i Tromsø Nytt i 1979 at «målsettinga til Severin Ytreberg var den dei framleis arbeidde etter, og Severin Ytrebergs ånd svevde over deira arbeid». - Han gav og ut lærebøker i hagebruk og gartneristell. Ettter oppfordring frå Troms Landbrukselskap skreiv han i 1921 si «Hagebok for Nord-Norge». Den

vart brukt i stort omfang - og er framleis den einaste spesialbok for hagebruket her nord - og høyrer stadig med til gartnarens «barnelærdom» (tromsø Nytt 1972). Kva vekt som vart lagt på det denne mannen gjorde, kan nemnast at han fekk kongens fortjenestemedalje i gull i 1922 og han vart æresmedlem av Det Norske Hageselskap i 1924. Dertil ei mengd diplomar og priser innan gartnaryrket.

I heimen på Bjørkås førde Olufine og Severin eit gjestfritt hus. Og dei frå våre kantar som gjesta dei vart mottekte med glede og varme. Sjøl om Severin ikkje so svært ofte gjesta si barndoms bygd, so heldt han banda ved like og han likte å få tale med Skodje-folk om heimbygda si og folket der. Olufine døydde i 1938 og Severin døydde sumaren 1947 - 83 år gammal. - Ni born etterlet dei seg, og sonen Sigmund overtok Bjørkås. Også han er vorten vide kjend millom anna for sin innsats med foredling av tulipanar. Men og alle dei andre fekk i gáve givnader som har sett merke etter seg der dei har lagt ned sine livsverk.

BRUSDALSVATNET.

Skal skrive om Brusdalsvatnet, då det er eit vatn som Hans Strøm i «Søndmørs Beskrivelse» nemner ein god del om. Eg siterer frå «Søndmørs Beskrivelse»;

- 1)** Brusdals-Vandet som ei alene overgaard alle andre Søndmørske Vande i størrelse, efterdi det både er temmelig breet og holder en stiv mil i lengde, men har og desuden adskillige serdeles egenskaber, som her ikke kan forbigåes.

Er det almindelig bekient, at dette vand aldri belegges med is før VinterSolhværv, hvor stærk frost der en kan indfalde, da det dog efter bemældte Solhværv-Tid fryser lige så let til, som noget andet vand.

- b)** Erfares det idelig, att dette vand, så ofte en storm af vestlige vinde reiser seg i havet, settes straks i en hæftig bevægelse, ligsom havet selv, og giver sin urolighed tilkende på samme måde, nemlig ved stærk undersø og dragsue, eller søegang og brænning, så at den vælter store bølger op på landet, og kan hvor vandrædden er nogenledes lav og jævn, skyde den 2 til 3 faven høyere op end sædvanlig. Er vandet end belagt med is ophører søegangen derfor ikke, men yttrer sig ganske kinendelig, deels ved at give en brumlende lyd under isen, deels ved at bryde og kaste den i mange stykker høyt op på stranden, ja så snart man ser tykke skyer at samle sig og trække sammen i vester-havet, fornemmer man strax en urolighed i vandet, og sker det på en tid, når vandet ligger tilfrosset, gjør man sig straks den regning, at isen vil briste og gå op. Denne brusende egenskab hos vandet har måske givet anledning til, at dalen, i hvilken det ligger, er blevet kaldet Brusdal, ligesom vandet igjen har fået navne af dalen og kaldes Brusdalsvand.

- c)** Foruden denne stærke søegang, som i sær fornemmes i den østlige bugt, vor vandet er dybest, falder og her overalt en kiendelig strøm, med hvilken det har denne særdeles beskaffenhed, at den altid går tvertimod sørstrømmene, eller strømmene i havet og fjordene, så at når denne i en storm af vestlige vinde falder ind ad eller mod øst, løber hin ud ad eller mod vest, men når veiret er stille, og den første da efter sædvane falder fra alle fiorde ud til havet, tager den siste et modsat løb og går ind ad. Denne egenskab kan lige så lidet tages i tvil, som de 2 første, efterdi de alle falde tydelig nok i øynene, og kan

Biletet er av Brusdal og gardane der. Ein ser og garden Brusdalsfjellet.

årlig bemærkes af dalens beboere, som idelig roe og fiske i vandet, men derimod veed jeg ikke, på hvor sikker erfaring det grunner sig, at

- d) Mor-ilden, som ellers ikkun fornemmes i det salte vand, også skal bemærkes her, når luften er tyk og tågefuld, uagtet dette vand er lige så sødt som noget andet færskt vand. Vel er det vist, at sagen berettes af øiensynlige og meget troverdige vidner, men da et skive eller glimt for øinene kan have mange årsager, og indbildninger i denne post allersnarest kan bedrage, så drister jeg mig ikke til at udgive dette for en afgjort sandhed, men om å lade det komme an på nærmere og nøyere undersøgning.
- e) En videre tillegges dette vand en besonderlig, skjønt der hos lidet rimelig, egenskab, som består deri:
At vår-torsken i havet siges at rette sig efter rørens gang i vandet, så at, når den sidste befindes om høsten at samle og opholde sig ved den østlige bugt af Brusdalsvandet, skal den første i næstfølgende forår begive sig ind fra havet til Breisundet og fjorden. Denne regel ansees her for så vis og pålidelig, at de ved hav-kanten boende fiskere lade sig hver efterhøst af Brusdalens beboere underrette om rørens gang og stode i vandet, meinende deraf at kunde slutte, hvor nær vår-

torsken i påfølgende år vil søge ind til landet eller ikke, og følgelig, hvor fordelaktigt eller ringe vår-fiskeriet vil blive. At regelen ofte holder stik, kan ikke nægtes, men i året 1757, da jeg fornemmelig lagde mærke dertil, slog den ganske feil, og det av en meget naturlig årsag. Thi som vår-torsken i samme år blev ved en grundstød (eller hæftig storm av vestlig vind) dreven ind igennem Breesundet, så måtte den at nødvendighet søge ind til landet, endskønt det måskee var imod dens naturlige drift, og uagtet det streed imod den gang, som røren den forgående høst havde taget i vandet. Overalt synes dog det eene med det andet at vise, at dette vand står i et slags harmoni og foreening med havet, og dersom man vil troe et gammelt sagn, som haves blandt vore fiskere, da skeer foreeningen ved en underjordisk rende eller kanal, som strækker sig fra Breesundet hen til vandet. Vil man antage denne meening som den rimeligste, og til-lige sætte at kanalen har sin abning ved den østlige bugt af vandet, som er meest dyb og meest urolig, da synest det, at søegangen og strømmens forkeerte løb i vandet deraf nogenledes vel kunde lade sig forklare.

- f) Foruden denne skulte kanal tilleggæs vandet endnu en anden, hvor-ved det skal stå i foreening med Storfjorden, og have sit udløb i dens bund, følgelig der falde ud med en spring-kilde.
Anledningen til sådan gisning er denne: At, da der i bemælte fiord, lige over for Søkelvsfiorden, indes en meget fiskerig Qveite-hælde, eller fiskerplads av -Qveiter, og det blandt alle vore fiskere ansees som en avgjort sag, at hvor disse fiske bestandig opholde sig i nogen mængde, der opspringer altid en færskvands-kilde av søe-bunden, så slutter man, at her ligeledes må være en kilde, og at den rimeligt må have sit udspring fra dette vand, som både ligger nærmest, og desuden efter den almindelige meening falder ud i Breesundet på samme måde. Alt hvad man kan sige herom, er dette, at sagen ikke er urimelig eller umulig, og at vore fiskeres slutninger, omendskønt de ei ere ganske visse og upåtvivlelige, dog stemme vel overens med de nyere naturkyndiges grund-regler som vilde udlede alle vand-kilder fra bierge og høie steder.
- g) Endelig heder det, at dette vand tilforn skal have været meget rikt af fisk, i sær af rør, som siges både at have faldet større og i større overflodighed her end andensteds, men at fiskeriet derimod, nu om stunder er de fleste år af lige så lidet betydenhed her, som i vore øvrige færsk vande.»

Dette er det som H.Strøm har teke med om Brusdalsvantnet. Ein god del er nok så utruleg at ein må nok sjå bort i frå det. Andre ting har ein hørt om heilt opp til seinare år. Han nemner: «Vår torskens gang i havet siges at rette sig etter rørrens gang i vandet..»

Dei eldre i Brusdalen har nemnt at dei som dreiv etter torsken i Borgundfjorden forhøyrd seg i Brusdalen om kor røyrfisket hadde vore om hausten, og kor ein fiska best i vatnet, for dei meinte at det skulle ha si betydning kor isken stod i fjorden og kor mykje det ville vere av han. Røyrfiske har før hatt ei ikkje lita betydning for gardbrukarane.

Eit røyrfiske haustane vart verdsett til det same som eit griseslakt. Men det var nok ein større og finare fisk då enn det er i dag, det var ikkje uvanleg at ein fekk fisk opp i $\frac{1}{2}$ kg. (Ein kan og i dag få røyr opp i 1 kg, men det er sjeldan.) Røyra var så fin og feit at når ein hadde den på bordet så skulle dei ikkje ha smør på brødet, det var å ødsle.

Det meste røyrfisket har vore i inste enden av vatnet. Dei tre gardane under gr.nr. 45 har hatt faste fiskeplassar, oppdelt i tre. Det var Botnane, Holmane og Ysteseta. Desse plassane byttes dei om å bruke, då dei ikkje alle var like gode. Når eine bruket hadde Ystesetet eitt år så skifta det til Holmane andre året. På dei forskjellige plassane hadde ein så namn på fiskeseta, mellom anna Svartovnen, Glasbotnen, Havnabukta, Raudhella o.s.v.

Vatnet har nok hatt stor betydning i eldre tider når det var transport av varer. Før det vart veg gjennom dalen så var det nok vatnet som vart brukt.

Det var mykje skoghogst ved vatnet på 1500 talet og først i 1600 åra. Tømmeret vart fløta til Spjelkavik, der det var sag. I vågen låg det utanlandske farty, på 1600 talet mest nederlandske, dei lasta då innan skårne materialar. Seinare vart der sager i bygda, så då vart nok mykje av tømmeret saga før dei selde det.

Brusdal hadde opplagsplass ved Spjelkaviksøen, med rett til køyring gjennom Spjelkavik frå vatnet. Køyreretten gjekk over der som fabrikken til Spjelkavik Snøre Not ligg, vidare over Liljedahlgarden. Brusdal og Reiakvam har og hatt opplagsplass i utmarka aust for gardane på Rødset.

I 1883 bygde P.D. Stafseth ein slyngfabrikk med straum frå eit kraftverk i elva frå Brusdalsvatnet.

I 1894 vart Spilkevik Snøre Not og Garnfabrikk bygd, og då var det dei som tok vatn til sitt kraftverk frå elva.

I dag er det Ålesund kommune som tek drikkevatn her i frå.

Rolf Øvstegård

Reparasjoner — Service

på

Traktor - Truck - Anleggsmaskiner - Stålkonstruksjoner

Tlf. 16 932 - 6264 Tennfjord

Kongens gull til Lars Beite frå Skodje

Skuledirektør Lars Beite i Rogaland fekk i år overrekt Kongens fortjenestemedalje i gull for sin innsats i norsk skuleverk. Han er ein av dei som har stått mest i sentrum i norsk grunnskule i seinare tid. Som den første skuledirektøren i Rogaland tok han til i embetet i 1958, og han går av 1. desember i år, samstundes som kollegaen i Møre og Romsdal, Anders Stølen.

Beite vart fødd 9. februar 1911 i Engesedalen, tok lærarskuleeksamen i Volda i 1934, seinare magistergraden i pedagogikk ved Universitetet i Oslo, og han har gjennomgått ei rekke kurs.

Han starta som lærar heime i Skodje i 30-åra, heldt så fram i Ullensaker, Aker og Oslo. Sin administrative karriere byrja han på i 1949, då han fekk stillinga som skulesjef i Skien. To år etter fekk han same jobben i Stavanger, og vart altså utnemnd til skuledirektør sju år seinare.

Lars Beite har hatt ei rad studiereiser i Europa, USA og Sovjet, han har vore med på vitskapeleg arbeid med utforming av prøver i skulen. Han har teke del i utgjevinga av skulebøker, vore redaktør av bokverket Norske Skolefolk. Ei rad år var han sensor ved lærarprøva, dessutan sensor i pedagogikk ved Universitetet.

Hans kapasitet og arbeidskraft har også ført han inn i arbeidet i fleire lag og organisasjoner, statlege komitear som har hatt med utgreiing av sentrale skulespørsmål å gjere. Beite var ei tid formann i 'Norsk Pedagogikk'lag, i skuledirektørkollegiet og i Beiteutvalet, som stod bak eit landsomfattande opplegg for skuleleiaropplæring. Han har vore styremedlem i Norsk Skolelederlag, medlem av Grunnskolerådet, og m.a. medlem i det lokale programråd for Norsk Riksringkasting i Rogaland. I komitear under Nordisk Ministerråd har han også vore med, og alt dette skulle tydeleg fortelje litt om hans store spennvidde som skulemann opp gjennom åra.

Lars Beite er ein omgjengeleg og lun mann, skatta som foredragshaldar ved så mange høve. Han har grodd fast i Rogaland, men er framleis ein god sunnmørspatriot.

Kanskje vert det også betre med tid til å vitje heimbygda for Lars Beite heretter.

Lars Beite.

Brødr. Aarsæther A/S

Ålesund

Etablert 1916

ALESUND

Engros

PAPIR-POSER
KORTEVARER
BØLGEAPP —
POSEFABRIKK

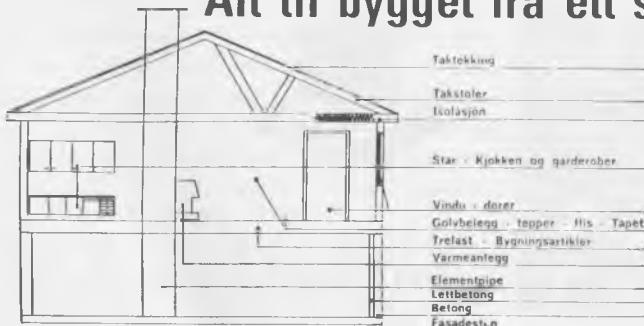
BERGING

SLEP

LEKTER-
TRANSPORT

Alt til bygget fra ett sted

O. NØRVE A/S

6000 ÅLESUND

Byggsenter
SKATEFLUA
SPJELKAVIK
STRANDA

GILDE

kjøttvarer

smaker

alltid godt!

VESTLANDSKE SALGSLAG
Sunnmøre Slakteri

Produksjon av DØRER og VINDUER

Spesialitet:

STJERNEVINDUET

SVORTA - 6240 SJØHOLT - Tlf. 16 302

Vadset-Møbler A/S

SKODJE - Tlf. 16 200 - 16 201

Skodje Manufaktur A/S

6260 Skodje

Ass. manufaktur

Tlf. 16410

3F

3F

TRELASTFORRETNING

Bernt E. Fylling A.s

6260 SKODJE

Skodje (071) 16 102

3F

3F

Stedet for:

BØKER – KONTORARTIKLER

SKRIVESAKER – MUSIKK – FOTO

HAVNEVIK

JOBS. HAVNEVIK A-B

AALESUND

Skansen

KJØP TRYGT : KVALITET - SERVICE

Brattvåg Elektro%

BRATTVÅG – SKODJE

SERVICERINGEN

kjeden av ledende
spesialforretninger

TRELAST

BYGGEVARER

ALT TIL BYGGET

ALF VALDE A.S.

TLF. 16 863 - 16 874 — 6260 SKODJE

N.L. Oterlei

6260 SKODJE — Tlf. 16 053 - 16 453

KUNSTGJØDSEL — KRAFTFOR —

FRØ — SAKORN

LANDBRUKSMASKINAR

TRAKTORAR — SPRØYTEMIDDEL

LANDBRUKSREIDSKAP

Møre Felleskjøp

Sentralbord (071) 25 940 - Alesund - Kornsilo og mylne.

Verkstad Ratviksvingen — Tlf. (071) 44 035

MALERARBEID OG GULVBELEGG

utføres av

MALERMESTER

THOR SKODJEREITE

Skodje - Tlf. Kontor: 16 553

Privat: 16 014

Johs. Vadset

Etabl. 1892 – Velassortert landhandel – Tlf. 16 202

S K O D J E

Distriktslager av kunstgjødsel for Rieber & Sønn A/S

Berg

TRANSPORT

6260 SKODJE

LANGTRANSPORT – TIPPVOGNER

Skodje - Tlf. 16 308 - 16 309

Olsvik - 6010 Spjelkavik - Tlf. 42 880

SPESIALVERKSTED

FOR OMVIKLING, OVERHALING OG REPARASJON AV:
ELEKTRISKE MOTORER - GENERATORER - APPARATER -
DYNAMOER - STARTERE.

DELPRODUKSJON AV ELEKTRISK UTSTYR.

Fylling Elektromaskin a/s

STETTE - 6260 SKODJE - TLF.: (071) 16 951

MØBELVAREHUSET
SKODJE FABRIKKER A.S
MØBLER MØBLER

VELKOMMEN

Nordvestlandets største møbelutstilling

SKODJE
FABRIKKER A.S

Engeset Handel

LANDHANDEL - BENSIN og KIOSK

Bra vareutvalg i nye og trivelige lokaler. Rimelige priser.

Fiskekort til Engesetdals- og Svartevatnet.

ENGESETDAL

Brødrene Dyrøy A.s

TRELASTLAGER — BYGNINGSARTIKLER — FERDIGBETONG
BETONGPUMPE — VALLDAL SANDTAK

6010 SPJELKAVIK

Vi produserer bl.a. gardinbrett og lister

m/ ass. mønstre — beiset og trekvite i forskjellige utførelser.

Engesetdal Trevareindustri as

Engesetdal, 6260 Skodje - Tlf. *16 100

porolon

POROLON A/S - 6020 VEGSUND - TLF. 071-41 400 - TLX. 42 308

Peter Strömsheim
GLASSMAGASIN

STORGT. 4 - TLF. 23 139

Skodje Samyrkelag

er bygdefolkets egen virksomhet. Alle kan bli medlem og alle har medbestemmelsesrett. Du støtter din egen — og bygdesamfunnets sak, ved å handle i din egen butikk.

Tlf. 16 032

Sunnmørsbanken

DRAPOL profiler og plater i glassfiberarmert polyester og epoxy

kjennetegnes ved:

- stor styrke
- god isolasjonsevne
- lav vekt
- god korrosjonsbestandighet

Profilene produseres enten som standardprofiler eller som spesielle profiler med tildels kompliserte tverrsnitt.

Vi leverer også konstruksjonsdetaljer og sammenbygde elementer basert på Drapol profiler og plater. Endel av de mest aktuelle standardprofiler lagerføres. Vi står gjerne til disposisjon dersom De skulle trenge vårt råd.

drapol ltd.as

6260 Skodje - Tlf. (071) 16 400

Eik & Hausken

FREMMERHOLEN - TLF. 41 800

HUSK våre holdbare dessertpuddinger
Sjokolade - Karamell - Mandel - Vanilje
Vaniljesaus - Bringebærsaus
Helt ferdig til servering
Føres i alle dagligvareforretninger

S/S Sunnmøre Meieri
Ålesund - Ørsta - Sunnylven - Syvde

PRODUKSJON AV
RUSTFRITT STÅL

UNDERTUN A/S
6260 SKODJE

OSCAR LARSEN A/S
ÅLESUND

Tema Møbler A/S

Delproduksjon til møbelindustrien

Spesialitet: STILMØBLER

6260 S K O D J E – Tlf. 16 286

GJENSIDIGE
forsikring

Borg Branngrygdelag

er bygda og distriktet sitt eige trygdelag. Det er skipa i 1860 og virkeområdet femner om: Ålesund, Skodje, Vatne, Giske, Sula og deler av Haram.

I samband med Gjensidige teiknar laget også kombinert trygging på bygningar og lausøre, og kombinert landbruksstrygding, dessutan glas-, ansvar, bil, traktor og andre skadetrygdingar.

Forretningskontoret er i Ålesund — Kipervikgt. 13

Telefon (071) 23 362

1880 100 ÅR 1980

En moderne bank med
lange tradisjoner

BORGUND SPAREBANK

med avdelingskontor

SKODJE OG VATNE SPAREBANK

AVDELINGSKONTOR AV BORGUND SPAREBANK

HØRØY OG LEIKONG SPAREBANK

AVDELINGSKONTOR AV BORGUND SPAREBANK